Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
ДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

№ 177 (16400) | 1983 оной августын 3, среда | Сэн 3 мүнгэн.

БОРООТОЙ ЭНЭ ҮЕДЭ САБШАГДАҺАН БУХЫ ҺАЛХИТУУЛАН ХАТААХА АРГА ХЭРЭГЛЭЭ!

долоо, арга боломжоёо элсүүлэн хүдэлжэ байна.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой тэжээл үйлэдбэрилдэг цехэй начальник Баясхал Гармаевич Бадмаевай хүтэлбэрилдэг коллектив шэмэтэ тэжээл нөөсэлхэ талаар хүдэлмэри үргэнөөр ябуулна. Эдэнэр эдэ үдэрнүүдтэ 2200 тонно сенаж дараа. Эндэ энэ шухала хүдэлмэри үргэлжэлжэ байһаар.

Энэ жэлдэ Хонхинын сабшалангай ургаса нилээд һайн. Отделениинхид энэ ногоое сенажда хэрэглэжэ байна. Механизаторнууд В. Б. Хорганов, Д. Д. Галсанов. Х. Б. Доржиев, Д. Ц. Цоктоев, Б. Б. Раднаев, В. Р. Бадмаев гэгшэд ногоо траншейдэ шэрэнэ. Тус звеногой коллектив урдаа табиһан зорилгоео нэрэтэй солотойгоор дүүргэхын түлөө туха сүлөөгүй ажалтай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: тэжээл үйлэдбэрилдэг цехэй начальник Б. Г. Бадмаев; ногоон сабшагдана.

Н. ДРИГЕНОВЭЙ
фототекст.

АБЬЯАСТАЙГААР

Үглөөнһөө үдхэн манатай. Байгалай талаһаа хүйтөөр амисхална. Уданшьегүй уһа ехэтэй бороо орожо захалба. Эгээл энэ үедэ шубуунай фабрикын Кабанскын отделенидэ хүрэжэ ерэбэбди. Отделениие эрхилэгшэ В. С. Михайлов витаминтай ногооной гурил бэлэдхэжэ байһан агрегадай коллективэй хүдэлмэритэй ошожо танилсахыемнай уриба.

Бороогой хэды шангадабашье, агрегадай хажууда хүлгөөтэй.

— Бидэ һаянайл таһалгаряагүйгөөр ажалаа ябуулжа эхилээд байнабди, үдэртөө 7—8 тонно гурил бэлэдхэнэбди,—гээд даруу янзын залуу хүн хөөрэнэ. Энэмнай агрегадай звеное даагша Владимир Мансурович Хайрулин байба. Хамта эндэ найман хүн хоёр халаанда хүдэлнэ. Ажалдаа ехэ оролдосотойгоор совхозой хүдэлмэрилэгшэ Н. Фролов, студентнүүд С. Денчук, А. Кучеренко, С. Сергеев, Кабанскын дунда һургуулиин һурагшад Марина Богидаева, Андрей Хаблак гэгшэд хандана.

Ажахын партийна комитет дүршэлтэй механизатор коммунист И. И. Солодовниковто трактораар олон жэлэй ногоо сабшажа, тус агрегадта асарха хэрэг даалгаа юм. Тэрэ үнишье болонгүй дүүрэтэр ашагдаһан тэргэ «Беларусь» трактораараа шэрээд лэ ерэнэ.

— Түсэбэй ёһоор, бидэ ногооной 150 тонно витаминтай гурил бэлэдхэхэ ёһотойбди, мүнөөдэрэй дүнгөөр, 30 тонно бэлдээбди. Дүн хамта 200 тонно бэлдэхэ социалис уялга абанхайбди,— гэжэ залуу коммунист В. М. Хайрулин мэдүүлнэ.— Шанарайнгаа талаар бараг һайнаар лэ бэлдэгдэжэ байна. Мүнөөдэр шанарыень лабораторидо шалгажа үзэхэ юм...

Агрегадай коллективэй һайнаар хүдэлхын тула хэрэгтэй бүхы юумэн бии. Түлишэ, саарһан мэшээгүүд бэлдээтэй. АВМ-ээр гаргагдаһан гурил шэгнэгдээд лэ тусхай һарабша доро ябталагдана. Хүдэлмэрилэгшэдэй орожо амарха, хоол барихын тула нүүдэл вагон асарагданхай. Марина Богидаева амтатай эдеэ бэлдэжэ, нүхэдөө саг соонь эдеэлүүлнэ.

— Мүнөө жэл ургаса һайн. энэ звеногоймнай ажалшье хүсэндөө ороо. Абаһан уялгаяа залуушуулнай холо үлүүлэн дүүргэхэ байна, — гээд В. С. Михайлов этигэл найдабаритайгаар мэдүүлнэ.

Тус ажахын дирекци, партийна, профсоюзна ба комсомолой комитедүүд ногооной витаминтай гурил бэлэдхэхэ үедэ шалгарһан түрүүшүүлые материальна болон моральна талаар урмашуулхын тула зохисотой хэмжээнүүдые хараалаанхай. Жэшээлхэдэ, ногооной гурил бэлэдхэжэ байһан звенонуудай дунда социалис мүрысөөнэй дүнгүүд табан хоног бүхэндэ согсологдожо байха юм. Түрүү һуури эзэлһэн звенодо дамжуулгын улаан вымпел барюулагдаха, дайшалхы болон сахилгаан хуудаһанууд гаргагдаха. Ногооной 250 тонно витаминтай гурил бэлэдхэһэн звеногой коллективтэ 80 түхэриг, 200 тонно бэлэдхэһэн звенодо 60 түхэриг мүнгэн шан барюулагдаха, звеногой гэшүүн бүхэндэ баясхалан хүргэгдэжэ, тэдэнэр республикын ниислэл хото Улаан-Үдын революционно болон түүхэтэ газарнуудаар ябаха, музей, театрнуудта ороходо юм.

Мүнөө В. М. Хайрулинай звеногойхид социалис уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхын түлөө бүхы хүсэ шалалаа элсүүлэн ажаллажа байнад.

С. РИНЧИНОВ.

ШЕФҮҮД ТУҺАЛНА

Сэлэнгын районой Сэлэн-Дүүмын заһабарилгын-механическа завод Сэлэнгын совхоздо шеф ёһоной туһаламжа саг үргэлжэ үзүүлдэг юм.

Мүнөө, нийтын малда тэжээл бэлэдхэхэ халуун хаһын болоходо, заводой 70 хүдэлмэришэн гар хажуураар ногоо сабшажа эхилэнхэй. Тэдэнэр болдог солдогтой, һөөг бургааһатай, намагтай газарнуудай ногоо ухашалан сабшана. Заводой профкомой түрүүлэгшэ Л. Е. Кулаковой эрхилһэн энэ бригада, нарата үдэрнүүдые һамбаашалан, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлжэ, һайн шанартай үбһэ бэлэдхэнэ. Бороожын соорхойнууд соохи талмайнуудай ногоое морин косилкаар унагаана. Бухэллаһан үбһөө тракторай тэргэ, машинын кузов дээрэ ашажа, хонишодой үбһэнэй хорёо соо буулгаад, һүрилнэ.

Шефүүдэй бригада мүнөө дээрээ 100 шахуу тонно үбһэ хуряагаад байна. Тэдэнэр совхоздо 250 тонно үбһэ бэлдэхэ түсэбтэй юм.

Д-Д. ГАРМАЕВ.

ШАГНАЛДА ХҮРТЭБЭ

Буряадай АССР-эй арадай депутадуудай сельскэ (сомоной) болон поселково Соведүүдэй дунда республикымнай байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүнгүүд согсологдобо. 1983 оной түрүүшын хахад жэлэй хүдэлмэриин дүнгөөр эрхим амжалтануудые туйлаһан арадай депутадуудай Яруунын районой **Эгэтын-Адагай** сомоной Соведтэ Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, облсовпрофой дамжуулгын Улаан туг 500 түхэриг нэгэдэхи мүнгэн шантайгаар барюулагдаха болоо. Гүйсэдкомой түрүүлэгшэ А. Ц. Сультимов, гүйсэдкомой секретарь Д. Д. Доржиев мүн лэ мүнгэн шанда хүртөө.

400 түхэриг хоёрдохи шан арадай депутадуудай Улаан-Үдын районой **Саянтын** сельскэ Соведтэ олгогдоо. Гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Г. М. Сафонов, гүйсэдкомой секретарь Л. И. Редькина мүн лэ мүнгэн шангаар урмашуулагдаа.

Гурбадахи мүнгэн шан (150 түхэриг) арадай депутадуудай Бэшүүрэй районой **Узколугска** сельскэ Соведтэ үгтэбэ. Гүйсэдкомой түрүүлэгшэ П. Г. Разницын, гүйсэдкомой секретарь В. П. Булдакова мүнгэн шангуудта хүртэбэ.

Арадай депутадуудай Кабанскын районой Краснoярскын сельскэ Совет, арадай депутадуудай Прибайкалиин районой Таловкын сельскэ Совет, арадай депутадуудай Хориин районой Үдын сомоной Совет байгша оной түрүүшын хахадта дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ һайн дүнгүүдые туйлаа гэжэ тэмдэглэгдээ.

ХЕЛЬСИНКИИН ХЭРЭГЫЕ ҮРГЭЛЖЭЛҮҮЛХЭ

Европодохи аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной талаар зүблөөнэй Түгэсхэлэй актда гар табигдаһаар найман жэлэй ойдо зорюулагдаһан совет олониитын түлөөлэгшэдэй суглаан августын 1-дэ Москвада болобо.

Европодохи аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной түлөө совет комитедэй түрүүлэгшэ, СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй Түрүүлэгшэ А. П. Шитиковэй элидхэл дотор, бусад хүнүүдэй хэлэһэн үгэ дотор тус зүблөөнэй ба тэрэнэй Түгэсхэлэй документын түүхэтэ удха шанар тэмдэглэгдэһэн байна. Уласхоорондын байдалай орёо түгшүүрилтэй болоод байхада, тус документ хадаа ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахын түлөө тэмсэдэг, шахардуу байдалые һулааруулгын хэрэгые аршалан хамгаалдаг эб найрамдалта хүсэнүүдэй ябуулгануудай найдамтай түшэг тулгууринь болодог байна.

Эб найрамдалай совет программа, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андроповой найруулан дэбжүүлһэн эб найрамдалта үүсхэлнүүд арадуудай аша туһада. Европодо ба дэлхэйн бусад районуудта, улам үргэдэжэ байгаа ядерна дайе буруушаалгын хүдэлөөнэй бодото аша туһада бүримүһэн харюусана гээд онсолон заагдаһан байна.

Европодо дайнай аюулые зайсуулан сарахын түлөө тэмсэл шангадхахые уряалжа, Европодохи аюулгүй байдалай түлөө тэмсэдэг гадаадын оронуудай национальна комитедүүдтэ, нийтын бусад эб найрамдалта эмхинүүдтэ хандаһан хандалга суглаанда хабаадагшад баталан абаа.

Манай орон дотор хаа хаанагүй үнгэржэ байһан митингнүүд, жагсаалнууд, эб найрамдалай маршнууд дээрэ хүн зонине олоорнь хюдаха буу, зэбсэгэй таһалгаряагүй нөөсэлэгдэжэ байһаар һанаагаа ехээр зобоһон тухайгаа олон миллион совет хүнүүд мэдүүлнэ. энээндэ эсэс табиха эрилтэ хэнэ гээд хандалга дотор хэлэгдэнэ. Манай газар дайдын эгээл холын объектнүүдтэ хүрэхэ аргатай американ шэнэ ракетэнүүдые Баруун Европодо тодхохые бэлдэжэ байхадань. тэдэнэр һанаа амар хараад байжа шадахагүй байна.

Европодо ба бүхы дэлхэй дээрэ ядерна дайнда материальна бэлэдхэлые саг дары, хожом болоогүйдэ болюулха гэһэн Европодо, Америкэдэ ба бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалай түлөө хүдэлөөндэ хабаададаг олон миллион хүнүүдэй гол эрилтые совет олониитэ хүсэд бүрин дэмжэнэ.

Европын ба бүхы дэлхэйн амгалан тайбан байдалай хуби заяагаар һанаагаа зободог бүхы хүнүүдтэ 1983 онние буу зэбсэг үрдилдэн байжа бэлдэлгын бэшэ, харин сэрэгэй шахардуу байдалые һулааруулгын жэл болгое гэһэн уряатайгаар совет хүнүүд хандана.

Европодохи аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной талаар зүблөөндэ хабаададаг гүрэнүүдэй Мадридтахи уулзалгын түгэсхэлэй документ тухай хэлсээ баталалга бүгэдэ Европын шахардуу байдалые һулааруулха хүдэлөөнэй хүсэтэй байһые гэршэлнэ, Европодо буу зэбсэг хуряаха ба этигэл найдал һэргээхэ талаар конференци зарлаха зам нээнэ.

Нийтэ Европын зүблөөнэй Түгэсхэлэй актын бүхы гол ёһонууд болон бодолнуудые бодото дээрэнь бэелүүлгын, эб найрамдалай, шахардуу байдалые һулааруулгын ба буу зэбсэг хуряалгын аша туһада эб найрамдалта бүхы хүсэнүүдтэй хөөрэлдөө хэхээр, харилсаа холбоотой байхаар совет хүнүүдэй бэлэн байһаниинь хандалга дотор элирхэйлэгдэнэ.

(ТАСС).

СПАРТАКИАДАДА ХАБААДАГШАД—ЗВЁЗДНОДО

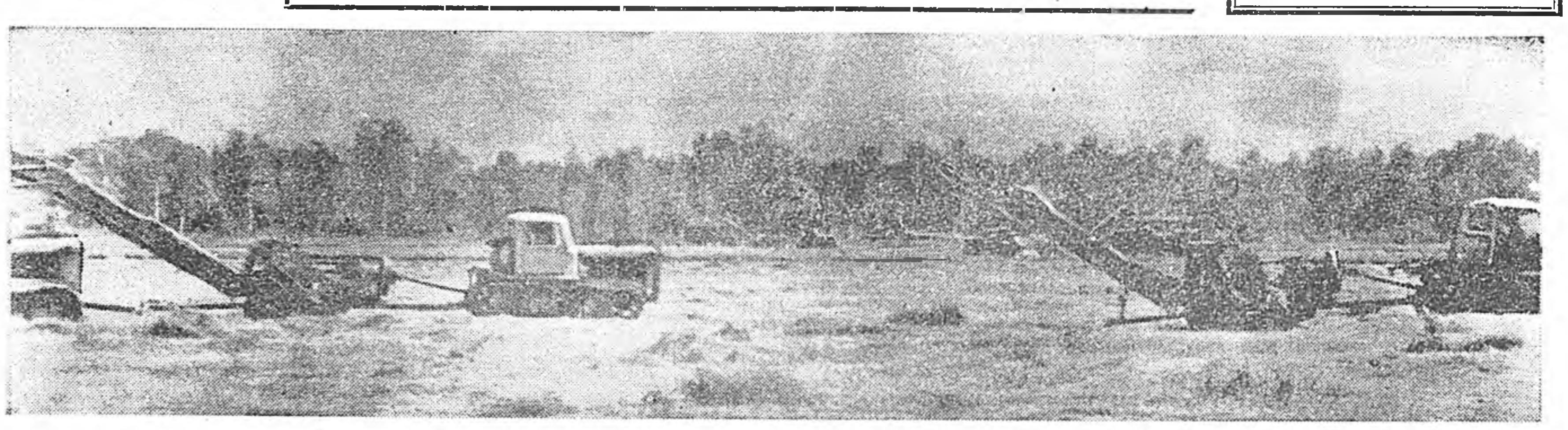
СССР-эй арадуудай зунай VIII Спартакиадада хабаадагшадые Звездно хото урин дулаанаар угтаба. Ю. А. Гагаринай нэрэмжэтэ космонавтнуудые бэлдэхэ түбтэ августын 1-дэ летчик-космонавтнууд, Советскэ Союзай хоер дахин Геройнууд А. Николаев, П. Попович, Б. Волынов, Советскэ Союзай Геройнууд В. Зудов, Г. Сарафанов спортсменүүдые халуунаар амаршалаа. Спортсменүүдэй ба космонавтнуудай хани барисаан улам бэхижэнэ. Спортын элдэб зүйлнүүдээр хориһоо дээшэ федерацие космонавтнууд толгойлдог юм..

Спартакиадын чемпион А. Ягубкин ба СССР-эй НОК-гой түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо А. Середа уулзалга дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Спартакиадын мүрысөөнүүдэй ябаса тухай хөөрөө, саашадаашье совет спортын тугые үндэр дээрэ үргэжэ ябахаар спортсменүүд бэлэн юм гээд хэлээ.

Спортгүйгөөр замбуулиние шэнжэлэн ашаглажа болохогүй юм гээд авиациин генерал-майор П. Попович хэлэбэ. Спортын 18 зүйлөөр зунай ба үбэлэй спартакиада Звездноdo жэлэй туршада үнгэргэгдэдэг юм. Тэрээндэ бүхы космонавтнууд хабаададаг. Удаан саг соо ниидэхэдээ физкультура эдэбхитэйгээр эрхилхэ хэрэгтэй болодог. Жэшээнь, замбуулинда ниидэжэ ябаһан В. Ляхов (һайн футболист), А. Александров (дүй дүршэлтэй хүнгэн атлет) хоёр үсэгэлдэр хоёр дахин спортивна һорилго хэбэ.

СССР-эй арадуудай зунай VIII Спартакиадада хабаадаһан Москвагай, Ленинградай, бүхы союзна республиканuудай командануудай түлөөлэгшэд түби дэлхэйн түрүүшын космонавт Ю. Гагаринай хүшөөдэ баглаа сэсэгүүдые табиһан, Космонавтикын музейтэй танилсаһан байна. СССР-эй арадуудай зунай VIII Спартакиадын дурасхаалта медальнууд космонавтнуудай отрядай гэшүүдтэ барюулагдаа.

(ТАСС).

ШАМДАХААР, ШАНГАЛХААР БОЛООЛ

лий Яковлевич Кузьминтай кабинет соонь уулзажа, хэдэн үгэ андалдагдаба.

— Үбһэндэ жэгдэржэ ороһоор арба гара хонобобди. Июль һарын хорёодоор түрүүшынгээ һүри хээ һэмди. Харин нёдондо табан хоног хойноnь сожоожо эхилээ бэлэйбди. Мүнөө энэ харюусалгатай хаһада 7 звено хүдэлнэ. Звено бүхэндэ хүсэд хүрэхэ техникэ даалгагдажа үгтөө, хүн зон гүйсэд томилогдоо. Иигэжэ бүхыдөө 22512 центнер үбһэ хуряаха гэхэ гү, али нёдондонойхиһоо һураггүй ехэ тэжээл бэлэдхэхэ зорилготойбди. Мүн 600 тонно сенаж дараха, 150 тонно витаминтай ногооной гурил гаргаха ёһотойбди, — гэжэ нүхэр Кузьмин хөөрэнэ.

— Мүнөө үедэ үбһэ тэжээл хэр бэлэдхэгдэжэ байнаб? — гэжэ һонирхобобди.

— Энэ һарамнай ходо бороо хуратай байжа, бидэнэртэ нилээд бэрхэшээл ушаруулаа. Хэды иимэ байдалай тохёолдоошье һаань, арга шадалаараа болообди. Даб дээрэ 2800 центнер үбһэн сомогдоо, 70 тонно ногооной гурил гаргагдаа. Мүнөөдэр сенаж даража эхилхэмнай,— гэжэ тэрэ харюусаба.

Ажахын хүтэлбэрилэгшын хэлэһэн тоо, баримтанууд дээрэһээ хараад үзэхэдэ, эндэ үбһэ тэжээл бэлэдхэлгые һайнаар эмхидхэхэ, энэ хура бороотой үедэ бүхы арга боломжоёо хэрэглэн хүдэлхэ тухай һанаагаа зобожо байна гэхын аргагүй байгаа һэн. Тус совхоздо мүнөө болотор сенаж дараха хүдэлмэри оройдоошье эхилээдүй байшоо. Манай ябаһан бороотой энэ үдэр ганса ногооной витаминтай гурил гаргадаг агрегат хүдэлгэгдэжэ байгаа һэн. Эндэ бүхыдөө 8 хүн хоёр халаанда ажаллана. Эдэнэр дүн хамта 70 тонно энэ сэнтэй тэжээл гаргажа, түсэбөө 46,6 процент дүүргээ. Тус коллектив арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи, гол жэлдэ 200 тонно . гурил гаргахаар хараална. Эндэ хүдэлжэ байһан хүнүүдээр хөөрэлдэхэдэ, урдаа табиһан зорилгоёо бэелүүлхэ байһанаа мэдүүлээ бэлэй.

Тэндэһээ гараад Үдын совхозой контородо хүрэжэ, парткомой секретарь Дамби Дандарович Дашидондоков сомоной Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Борис Дамдинович Жамбалдоржиев хоёртой уулзажа, ажал хэрэгээрнь һонирхобобди:

— Энэ жэлдэ ногооной ургаса гомдолгүй һайн лаа. Тиимэһээ байгша ондо 41.2 мянган центнер үбһэ һурилхээр, 300 тонно витаминтай ногооной гурил гаргахаар, 3 мянган тонно сенаж, 67 мянган тонно силос дарахаар хараалнабди. Эндэ бүхыдөө 9 звено хүдэлнэ. Һүүлэй дүнгөөр 2500 центнер үбһэн сомогдоо, ногооной 40 тонно витаминтай гурил татагдаа, — гэжэ нүхэр Дашидондоков хөөрэнэ.

— Эгээл энэ бороотой үдэр танайда сенаж дарагдана гү? — гэжэ асуухадамнай:

— Мүнөөдэр лэ Баян-Голой һү һаалиин фермын дэргэдэхи траншейдэ сенаж даража эхилбэ. Ошожо харахадатнай болохо, — гэбэ.

— Арадай депутадуудай Үдын сомоной Соведэй хүн зониие тэжээл бэлэдхэлгэдэ хабаадуулха талаар эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулһан тухайнь тобшохоноор хөөрэжэ үгыт, — гэжэ сомоной Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэдэ хандабабди.

— Манай нютагай хүн зон халаахай бэлэдхэлгэдэ дүрбэ дахин хабаадажа, дүн хамта 128 центнер энэ сэнтэй тэжээл нөөсэлөө. Мүн лэ 43 центнер набша намаа суглуулагдаа. Иигэжэ бүхыдөө 171 центнер тэжээл бэлэдхээд байнабди. Түсэбнай 100 центнер байһан юм. Энэ харюусалгатай хүдэлмэридэ 102 хүн хабаадаа, — гэжэ тэрэ харюусаба.

— Танай нютагайхид Түнхэнэй районой Хужарай, Хурамхаанай районой Хурамхаанай сомоной Соведүүдэй республика доторoo гаргаһан үүсхэлые зүбшэн хэлсэжэ, социалис уялгануудые баталан абаа гү? — гэжэ асуубабди.

— Манай эндэ тиигэжэ айл бүхэндэ тэжээл бэлэдхэхэ талаар тусхай даабари үгтэдэггүй. Нютагаймнай хүн зон арга шадалаараа энэ харюусалгатай хүдэлмэридэ хабаадалсадаг юм, — гэжэ нүхэр Жамбалдоржиев хэлээ һэн.

Тэрэнэй хэлэһые абаад харахада, үнэн дээрээ эндэ бирatай хүдэлмэри ябуулагданагүй гэхэдэ, алдуу болохогүй. Илангаяа энэ жэлэй ургасые хараада абан, энэ үдэр олохон сабшалангуудта үбһэ ногоо гар хажуураар ухашалан сабшажа ябаһан нэгэшье хүниие хараагүйбди.

Тииһээ тиитэрээ совхозой парткомой секретарь нүхэр Дашидондоковой хэлэгшээр сенаж дарагдаха газарта хүрэжэ ерэхэдэмнай, тэндэшье хон-жэн байгаа һэн. Фермын дэргэдэхи хоёр трашейнүүд нёдондоной үлэгдэлһөө, нобшо ноохойһоо арилгагдаашьегүй, хойто талынь нүхэниинь уһанда абташаһан харагдана. Эдэ бүгэдые хараад байхада, энэ бороотой байһан һүүлэй үдэрнүүдтэ уһанда абтадаг сабшалангай ногоое сабшажа, нүхэнүүдтэ асараад, һайса нягтаруулжа, сенаж болгохо ёһотой байгаа гэжэ һанагдаа һэн.

Үглөөдэрынь Анаагай совхозой үбһэшэдэй хэдэн звенодо, мүн АВМ түхэлэй агрегадай хүдэлжэ байһан газарта хүреобди. Эгээн түрүүн гурбадахи отделениин инженер мэргэжэлтэй Дмитрий Егорович Андриевскиин хүтэлбэрилдэг оньһожоруулагдамал звеногой ажалтай танилсабабди. Эндэ манай ерэхэдэ, тус звеногой коллектив бултаараа шахуу гар хажуураар бургааһанай захаархи үдхэн ногоо унагаажа байба.

— Һая наашадаашье эндэмнай иимэ ургаса гараагүй. Тиигээд эдэмнай уһанда абтажа байна. Июль һарын хори гаранаар звеномнай үбһэндэ ороо һэн. Даб дээрэ 70 гектар сабшалангай ногоон унагаагдаһан аад, уһанда абташоо. Харагты даа, тээ тэрэ, уһалууриин ханаабһаа урагшаа баал болгогдоһон үбһые. Иимэ байдалтай ушаранхайбди. Теэд бидэ хура бороогой ороошье һаань, бултандаа хүдөө гаража, гар хажуураар техникын ябахагүй газарай ургаса сабшанабди. Үбһөө шарга дээрэ һурилхэдэмнай өөһэдтэмнай һайн байдаг. Һүүлэй дүнгөөр иимэ аргаар оройдоол 70 центнер үбһэн сомогдоо. Энэмнай бага гээшэ ааб даа. Иигээд нарата үдэрнүүдэй болоходонь, эршээ шангадхажа, дутагдалнуудаа усадхаха аабзабди, — гэжэ звеное даагша найдуулба.

Тэндэһээ саашаа В. П. Ситниковэй даадаг үбһэшэдэй звенодо хүрэбэбди. Ажахын дүршэлтэй механизаторнууд Дамба Ширабазаров Цырен-Базар Генинов хоёр хэды бороотойшье һаань, тракторай косилкаар ногоо сабшажа ябаба.

— Үнгэрэгшэ һарын хори гаранаар үбһэндэ ороо һэмди. Мүнөө сагай уларил ехэл тогтууригүй байжа, ажалыемнай нилээд һаатуулна. Бухыдөө 250 гектар газарай ногооe унагаажа, 240 центнер сомоо хээбди, нэгэ мянган тонно ургаса сенажда абаашаабди. Мүнөө шэмэтэ тэжээлдэ орохо ургаса сабшажа байнабди. Бидэндэ 600 гектар сабшалан даалгагданхай. Тэрээн дээрэһээ бүхыдөө 9500 центнер үбһэн абтаха юм. Энэ хараалһандаа заатагүй хүрэхэбди. Теэд бидэндэ косилка, тармуур болон трактортамнай запчастьнууд дуталдана, — гэжэ Вениамин Петрович мэдүүлнэ.

Звеное даагша өөрөө луговод хүн юм. Тэрэнэй түхэреэн жэлэй хугасаа соо ерэхэ ургасын түлөө хододоо оролдожо ябадагыень онсолон тэмдэглэлтэй. Тус коллективтэ хүсэд хүрэхэ техникэ болон бусад түхеэрэлгэнүүд даалгагданхай.

Һүүлээрнь үдэ багта Александр Бадмаевич Гомбожаповай ударидадаг звенодо ерээ һэмди. Теэд эндэ ажал хэжэ ябаһан нэгэшье хүн харагдабагүй.

Витаминтай ногооной гурил гаргадаг агрегадта совхозой үнинэй механизатор, КПСС-эй гэшүүн И. И. Ильин хүдэлдэг байба. Байгша ондо тэрэнэй даадаг коллектив 250 тонно энэ сэнтэй тэжээл гаргаха даабаритай. Һүүлэй дүнгөөр эдэнэр 25 тонно гурил татаа.

Энэ жэлэй хүндэ хүшэр байдалые хараада абан, нийтын адууһа малда хүсэд хүрэхэ тэжээлэй бааза байгуулха хэрэгтэ бүхы арга боломжоёо элсүүлэн ажаллаха, үбһэ тэжээл бэлэдхэлгые эмхитэйгээр ябуулха зорилготойгоор партиин Хориин райком, райгүйсэдком, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай райком, ВЛКСМ-эй райком июлиин 25-һаа августын 25 болотор габшагай һара соносхоо. Тэрэнэй туршада район дотор бүхы дээрээ 26,6 мянган тонно үбһэн, 1580 тонно ногооной витаминтай гурил, 9 мянган тонно сенаж, 43,1 мянган тонно силос бэлэдхэгдэхээр хараалагдана. Энэнь совхоз бүхэндэ хубаарилагдажа, тэдэнэртэ график-даабари үгтөө.

Үбһэ тэжээл нөөсэлэлгэдэ районой ажалшадые олоор, бүтээсэ ехэтэйгээр хабаадуулха хэрэгтэ социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, үрэ дүнгүүдыень табан хоног бүхэндэ согсолжо, түрүүшүүлые урмашуулха юм.

Дурсагдагша район байгша ондо 25060 гектар сабшаланһаа 32100 центнер үбһэ абажа һүрилхэ түсэбтэй. Мүн 40 мянган тонно шэмэтэй силос дарахаар хараална. Тэрэшэлэн 13790 тонноһоо бага бэшэ сенаж дарагдаха байна. Энэ зорилгонуудаа бэелүүлхын тула саг дары тодорхой хэмжээнүүд абтаха ёһотой. Иигэжэ үбһэндэ ороһон хэбэртэй, хура бороогоор шалтагаануудые бараад. унжагайржа, нобшоржо байхадань, саг ошожол, үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ үе улам богони, шахардуу боложол байна ха юм. Тиимэһээ тус районой ажахынууд энэ тохёолдоод байһан ушар байдалаа гүйсэд мэдэржэ, яаралтай хэмжээнүүдые абахаар болоо гэжэ һанагдана.

Е-Д. МАНЗАЕВ,
районой «Шэнэ Үдэ» газетын редактор.

Ю. БАЗАРЖАПОВ,
«Шэнэ Үдэ» газетын хүдөө ажахын таһагые даагша.

Д. ДОНДОКОВ,
манай тусхай корр.

КПСС-эй ЦК-гай ИЮНИИН (1983 он) ПЛЕНУМЭЙ ШИИДХЭБЭРИНҮҮДЫЕ БЭЕЛҮҮЛХЫН ТҮЛӨӨ

ГҮНЗЭГЫ УДХАТАЙГААР, ДОБТОЛХЫ ШЭНЖЭТЭЙГЭЭР

(КПСС-эй УЛААН-ҮДЫН ГОРКОМОЙ ПЛЕНУМҺЭЭ)

Ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ, марксистско-ленинскэ үзэл бодолые хүн бүхэнэй зүрхэ сэдьхэлдэ гүнзэгыгөөр нэбтэрүүлхэ асуудалда манай парти саг үргэлжэ анхаралаа хандуулжа байдаг гээшэ. Мүнөө сагай эрхэ байдалда, түүхын хүгжэлтын шэнэ шатада, капитализмын ба социализмын үзэл сурталай тэмсэлэй эрид шангадажа байһан үедэ энэ тон харюусалгатай хүдэлмэри улам хурса, тоб гэмэ тодорхой, нүлөө ехэтэй, тобшолон хэлэхэдэ, ажабайдалтай нягта холбоотой болгохо гэһэн эрилтэ табигдана. Тиимэһээ тэрэниие саашадань бүри нарижуулан һайжаруулха гээшэ бүхы партиин хэрэг гэжэ тоологдоно. Эгээл энээн тухай үргэн ехэ хөөрэлдөөн КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленум дээрэ болоо һэн.

Һүүлэй жэлнүүдтэ үзэл сурталай хүдэлмэриин аша үрые дээшэлүүлхын, пропаганда ба агитациие научна үндэр хэмжээндэ, добтолхы шэнжэтэйгээр ябуулхын тула нилээдгүй юумэн хэгдэһэн байна. Эндэ «Үзэл сурталай, политическэ-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие саашадань һайжаруулха тухай» партиин ЦК-гай мэдээжэ тогтоол горитой нүлөө үзүүлһэн байна.

Гэхэтэй хамта энэ хүдэлмэриин шанар, дэлисэ ба удхань үшөөл һула, заримдаа халирхай, ёһо тэды байхаа һанана. Энээнэй хойшолон ажал хүдэлмэри дээрэ, хүнүүдэй ажаһуудалда, журам эбдэхэ ушарнуудта заатагүй харгдадаг. Урдаа табигдаһан түсэб даабарияа дүүргэхэгүй, гүрэнэй зөөри үрихэ, ажалай журам хазагайруулха, архи, тамхи хэтэрүү ехээр «намнаха» гэхэ мэтэшэлэн харша аашануудай үшөөшье үзэгдэдэг байһаниинь гэмшэлтэй. Эдэ болон бусад шухала асуудалнуудаар дэлгэрэнгы хөөрэлдөөн һаяхан үнгэрһэн КПСС-эй Улаан-Үдын городской комитедэй ээлжээтэ пленум дээрэ болоһон байна. «КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар гордской партийна организациин зорилгонууд тухай» гэһэн асуудал пленум зүбшэбэ. Энэ асуудалаар партиин горкомой хоёрдохи секретарь **Г. Д. Басаев** элидхэл хээ. Удха түгэлдэр, бодото байдалые бүхы талаһаань элирхэйлэн харуулһан элидхэл болоо гээд һанагдана. Яахадааб гэхэдэ, олон хүн үгэ хэлэжэ, тодорхой һанамжа дурадхалнуудые оруулаа, саашадаа үзэл сурталай хүдэлмэри бүри онобшотой болгохын түлөө хамаг арга боломжонуудаа хүсэд хэрэглэхэ байһанаа мэдүүлээ.

КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй шиидхэбэринүүдые, нүхэр Ю. В. Андроповой заабари болон тобшололнуудые городой коммунистнууд, бүхы ажалшад ехэ һайшаалтайгаар хүлеэн абаа гээд элидхэлшэ тэмдэглэбэ. Мүнөө үедэ ажалша коллективүүдтэ ойлгуулалмжын ехэ хүдэлмэри ябуулагдажа байна, партийна организацинуудта хамтын суглаан зарлагдажа, партиин ЦК-гай тогтоолые зүбшэн хэлсэжэ, үзэл сурталай, ниитэ-политическэ хүдэлмэри улам эдэбхижүүлхэ хэмжээ ябуулганууд хараалаппана. Үнгэрһэн хахад жэлэй туршада городой ажалша коллективүүдэй хүдэлмэриин дүнгүүдтэ тогтожо, тодорхой тоо, баримтануудые харуулба. Городой промышленность гол түлэб нэгэ жэгдээр хүдэлжэ, зургаан һарынгаа даалгабари амжалтатайгаар дүүргээд, түсэбһөө гадуур 8,5 миллион түхэригэй продукци худалдаһан байна. Энэ үе соо ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ түсэб 101,2 процент дүүргэгдээ.

Мүнөө үедэ городой предприятинуудта, транспорт ба барилга дээрэ «Арбан нэгэдэхи табан жэлэй даабариие — 4 жэл соо», «Ажалай ба үйлэдбэриин журам хазагайруулангүй хүдэлхэ», «Ажалда алдар соло, нэрэ хүндэ» гэһэн уряа доро социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Энэ хүдэлөөндэ 80 мянга гаран хүн эдэбхитэйгээр хабаадана.

Гэхэтэй хамта мүрысөөнэй экономическа болон хүмүүжүүлхы арга боломжонууд гүйсэд хэрэглэгдэнэгүй гэжэ тэмдэглэлтэй. Олохон коллективүүдтэ ажалай журам үшөөл һула, эбтэй зэтэйгээр хүдэлхэ эрхэ байдал тогтонижоогүй байна. Эсэстэнь ехэнхи ушарта хүдэлмэриин саг ехээр миин хосорно.

Удаань элидхэлшэ гээгдэлдэ ороһон предприятинуудай ушар шалтагааниие дэлгэрэнгыгээр баримталан харуулба. Тиихэдээ марксистско-ленинскэ теориин, хуули ёһоной, атеизмын талаар хүмүүжүүлгын асуудалнуудта тогтобо. Илангаяа партийна һуралсал тухай анхаржа, энэ хэрэгэй тон шухала байһаниие үшөө дахин тэмдэглэбэ. Үнгэрһэн жэлдэ партийна һуралсалда 20791 хүн, тэрэ тоодо 16656 коммунист хабаадаһан байна. 1000 гаран хүн марксизм-ленинизмын университедтэ эрдэм мэдэсээ дээшэлүүлбэ. Мүн 1251 коммунистнар өөһэдөө бэеэ даагаад марксистско-ленинскэ теори шудалдаг байна. Байгша ондо пропагандистнарай тоо олошороо.

Гэбэшье политическэ гэгээрэлэй ажал ябуулгада дутуу дунданууд бии. Һуралсалай шанар зарим тээ муу зандаа, олон ушарта хэшээлнүүд ажалша коллективэй урда табигдаһан зорилгонуудтай холбоогүйгөөр үнгэрнэ.

Саашань элидхэлшэ энэ асуудалаар партийна организацинуудай ойрын сагта шиидхэхэ зорилгонуудые тодорхойлоод, лекционно пропагандые шангадхаха хэмжээнүүдые политинформатор, агитаторнуудай ажал ябуулгые элирхэйлбэ. Город соо арадай 47 университет, 97 лектори болон кинолектори, 59 агит-талмай хүдэлнэ.

Мүн элидхэл соо зохёохы ажалтанай ба театрнуудай, соёл гэгээрэлэй, спортын эмхи зургаануудай ажал ябуулга шэнжэлэгдээ, ниитэ-политическэ хүдэлмэридэ шэнэ онол аргын бии болоһон тухай дурдагдаа. Тиигэбэшье ажалай болон ниитын гурим эбдэхэ ушар үсөөрнэгүй. Архидаха ушар үшөөл олон үзэгдэнэ. Зарим ажалша коллективүүдтэ, дээдэ һургуулинуудта, хуулиин наһа гүйсөөгүй залуушуулай дунда, хулигаан ааша гаргагшадта эбсэшэгүй байдал байгуулагдаагүй гээд элидхэлшэ шүүмжэлэл дэлгэрүүлээ.

Эдэ бүгэдые усадхахын тула хуули сахидаг органууд хүдэлмэрээ эрид эдэбхижүүлхэ ёэргэтэй.

Тэрэшэлэн элидхэлшэ, элидхэл тушаа үгэ хэлэгшэд, жэшээнь, КПСС-эй Октябрьска райкомой нэгэдэхи секретарь **И. А. Антакшинова**, локомотив-вагон заһабарилгын заводой парткомитедэй секретарь **А. Н. Колдунов** гэгшэд дээрэ дурсагдаһан асуудалнуудта тогтоходоо, партийна организацинуудай ябуулжа байдаг хүдэлмэриин олон янзын онол арга, шэнжэ шанар тухай хэлэбэд. Эдэ партийна комитедүүд үзэл сурталай хүдэлмэриин аша үрэ дээшэлүүлхэ, коллективэй гэшүүдые үзэл бодолой, гурим заншалай, ажалай талаар хүмүүжүүлхэ хэрэгэй түлөө хүтэлбэрилхы тушаалтанай, мэргэжэлтэдэй харюусалга шангадхаха асуудалнуудые ходо анхаржа байдаг юм.

— Ажалша коллективүүдэй эрхэнүүд болон арга боломжонуудай гүйсэд дүүрэнээр хэрэглэгдэдэг газарта үйлэдбэриин үрэ дүнгүүд дээгүүр, ёһо заншал, хуули гурим эбдэхэ ушар хомор байдаг,— гэжэ Зүүн Сибириин түмэр замай Улаан-Үдын отделениин начальник **В. Н. Вовк** тобшолоод, олон тоото жэшээ, баримтануудаар тэрэнээ батадхан харуулба. — Соёл сурталай хүдэлмэри ябуулхадаа, даалгагдаһан хэрэгтэнь хүнэй харюусалга ба журам дээшэлүүлхэ ябадалда гол анхаралаа хандуулха ёһотойбди. Шэнэ хүниие хүмүүжүүлхэ гээшэ архидалгатай, хонжоо наймаатай ба социалис зөөри хулууха, хомхой хобдог ябадалтай эршэтэй тэмсэл дэлгэрүүлхэ шухала.

Эдээнэй удаа үгэ хэлэхэдээ, «Бурмясопром» нэгэдэлэй консервын заводой бригадир **Л. П. Арбугаева** өөрын бригадын ажалай дүршэл тухай гол түлэб хөөрөө. — Ажалай шэнэ гуримаар хүдэлжэ эхилһэн сагһаа хойшо манай бригада эбтэй зэтэй, үзэл бодолойнгоо талаар хатуужанги, бата нэгэдэлтэй коллектив болон бэхижээ. Энэ ушар хадаа хүн бүхэнэй ниитын эдэбхи, оюун бэлиг хүгжөөхэ, сүлөө сагаа ашатай үрэтэйгөөр үнгэргэхэ хэрэгтэ гүнзэгыгөөр нүлөөлнэ. Эндэ түбхын түрүүн коммунистнууд ба комсомолшуудна жэшээ харуулдаг юм.

КПСС-эй ЦК-гай тогтоолые үргэнөөр зүбшэн хэлсэлгын боложо, тэрээн соо табигдаһан эрилтэнүүдые дүүргэхэ хэмжээнүүдэй абтажа байһан тушаа Зүүн Сибириин технологическа институдай ректор **Д. Ш. Фролов** мэдээсэл хэһэн байна. Тиихэдээ тэрэ һуралсалай болон хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие нягта холбоотойгоор ябуулха, студентнэрые гүн мэдэрэлтэйгээр, политическэ үзэл сурталай талаар хатуужанги байхаар, ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлхэ зорилгонуудай хэр зэргээр шиидхэгдэжэ байһанда тогтожо хэлээ.

Мүн энэ асуудалда үгынгөө ехэнхи хубиие ВЛКСМ-эй Улаан-Үдын городской комитедэй нэгэдэхи секретарь **А. Н. Козлов** зорюулһан байна.

Тус пленумэй түгэсхэлдэ партиин Улаан-Үдын горкомой нэгэдэхи секретарь **А. М. Беляков** дэлгэрэнгы үгэ хэлэхэдээ, үзэл сурталай хүдэлмэриие улам нарижуулан һайжаруулха талаар табигдаһан зорилгонуудые тодорхойлон, бүхы талаһаань харуулба.

Пленум зүбшэн хэлсэһэн асуудалаараа дэлгэрэнгы тогтоол баталан абаба. Тэрэнэй дүүргэлтые хангаха гээшэ городской партийна организациин ойрын сагта бэелүүлхэ дайшалхы зорилгонуудай нэгэн болоно. Партийна комитедүүдэй, бүхы коммунистнуудай хүсэн энэ шухала хэрэгтэ зорюулагдаха ёһотой.

«...Зорилго юуб гэхэдэ, бүхы арга боломжонуудые бүри зүб һайнаар хэрэглэхэ, совет хүнүүдэй эрдэм һургуулиин эрилтэ хэрэгпэмжын нилээд дээшэлһые хараада абажа, тэдэниие улам эдэбхитэйгээр, зохёохы ёһоор хэрэглэхэ шухала»,— гэһэн нүхэр Ю. В. Андроповой заабаринуудые ойро зуурашье мартаха эрхэгүйбди.

Ив. ОЧОРОН.

ТҮСЭБӨӨ УРИДШАЛАН

Улаан-Үдын почтамтын телеграфна участогай телеграфистнуудай бригадада (бригадир, ВЛКСМ-эй гэшүүн Галина Анатольевна Бажеева) почтамтын захиргаанай, партбюрогой, профкомой дамжуулгын вымпел олгогдоһон, мүн шан барюулагдаһан байна. Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ абаһан социалис уялгаяа, июль һарын даабариие болзорһоонь урид дүүргэһэн амжалтынгаа түлөө тус коллектив нигэжэ солоёо дуудуулба ха юм.

Эндэхи телеграфистнууд дааһан хэрэгтээ ехэ харюусалгатайгаар хандадаг, телеграмма абалгые, ээлтэнь дамжуулгые зааханшье һаатуулдаггүй. Энэ хадаа тэдэнэй хүдэлмэриин һайн шанартай байһые гэршэлнэ.

Хорин табан жэлэй туршада телеграфистаар хүдэлжэ байһан Мая Васильевна Балтуева бусадтаа жэшээ харуулан ажалладаг, залуу үетэниие һурган хүмүүжүүлдэг алдартай юм. Тэрэ нэгэдэхи классай телеграфистка. Нүхэр Балтуевае республикын ойн баярай һайндэртэй дашарамдуулан, КПСС-эй обком, республикын Министрнүүдэй Совет Хүндэлэлэй грамотаар шагнаа һэн.

Мүнөө түрүү телеграфистка байгша оной август һарын түсэб мэнэ дүүргэхэеэ байна. Телеграфна участогай хүдэлмэрилэгшэд туйлаһан амжалтаяа улам арьбадхажа, арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлэй түсэбтэ даабари болон абаһан социалис уялгануудаа хараалһанһаа бүри урид дүүргэхэ арга боломжотойбди гэжэ мэдүүлнэ. Тэдэнэрэй зорһондоо хүрэжэ шадаха байһандань батаар найдагдана.

Б. СОТНИЧ.

КОММУНИСТ ТУХАЙ хөөрөөн

ТАЙГЫН ЭЗЭН

Суута ангуушан Николай Захарович Петров Мама голой эрьеэр хэдэн отогуудые өөрынгөө гараар табиһан байха. Намарай тэнигэлэн сагта иишэ хүрэжэ ерээд, хабартаа баян олзотой, дүүрэн ганзагатай бусажа, гэртэхинээ, хүршэнэрөө баярлуулдаг заншалтай.

Энэ жэлдэшье булга, хэрмэ, шандага, һолонго олоор баряад, вертолёдой ерэхые тэсэжэ ядан хүлеэжэ байба. Хэдэн үдэрэй туршада саһан орожо, һалхи шуурган буужа, вертолёдой ниидэхэһээ байха хүнэй гэрһээ гарахын аргагүй. Эрхэтэн бодожо, сайлажа һуухадаа, радиоприемнигойнгоо ялагар сагаан шагтаханиие дараадхиба. Улаан, ногоон галнууд эмнижэ, багахан гэрыень һүр жабхаланта хүгжэмөөр дүүргэжэрхибэ. Уданшьегүй хүгжэм замхажа, диктор хонгёо хоолойгоор Эхэ орон дотор боложо байһан һонинуудые тобшохоноор дуулгаха мүртөө:

— Мүнөөдэр Красноярск хотодо генерал И. И. Людниковэй хүтэлбэрилһэн суута гвардейскэ 5-дахи армиин сэрэгшэд уулзахань, — гээд соносхобо. Энэ богонихон мэдээсэл дуулахадаа, Николай Захаровичай зүрхэниинь түргэ түргэн сохилжо, һанаан бодолынь хүлгэшэбэ. Хүшэр хүндэ дайн байлдаан соогуур үнгэрһэн залуу наһаниинь, сэрэгшэ нүхэдынь һанагдаадхиба. Москвае хамгаалгын хүшэр хүндэ байлдаанууд, Старая Русса, Витебск, Вильнюс, Кенигсберг (мүнөө Калининград), Порт-Артур болон бусад томо-томо хотонуудые, тосхон һууринуудые сүлөөлэлсэхын түлөө ами наһаяа гамнангүйгөөр тулалдаһан он жэлнүүд мартагдаха аал!

Дайнай харгыгаар сугтаа алхалжа, дайсанаа даралсаһан нүхэдтэйгөө уулзаха, хөөрэлдэхэ, һанал бодолоо хубаалдаха дураниинь ээлүүдгүй хүрөөдхөө һэн. Дайнай харгыгаар дүрбэн жэл алхалаа. Буугай тобшын уляан, үхэр буугай һомонуудай тэһэрхэ абяан, хас тамгата танкнуудай хүнхинөөн мүнөөшье шэхэндэнь дуулдаһан шэнги болодог. Баатарай үхэлөөр унаһан залуу нүхэдынь һанагдаадхиха юм.

«Намда урилга ерэһэн байгаа ёһотой. Нижнеангарскда байгаа һаа, заабол энэ уулзалгада ошохол һэм» гэжэ Николай Захарович доторoo сэдьхэн, бодолгодо абтан һууна. Урин хүхюу дуунай аялга радиоприемнигынь дамжуулжа, Николай Захаровичай сэдьхэл бодолые бага тэгшэлбэ. Хахад жэлһээ үлүүтэй саг соо гэр бүлэеэ, тала нүхэдөө харангүйгөөр энэ хара тужа соо байрлаха гээшэ тиимэшье бэлэн хэрэг бэшэ. Угайдхадаа наһаншье ошожо байна...

— Агнуурияа хая саашань. Бэшэ хүдэлмэри оложо ядаха һэн гүш. Тэрэ холынгоо Мамын голдо ан арьяатандаш даруулхадаа болохош. Холо ябаха гээшэ шиниинаһанда хүндэ болоо,— гэжэ, агнуурида гарахаяа бэлдэхэдэнь, Прасковья һамганиинь гэмэржэ байгаа һэн.

— Би хоёр хүлтэй «арьяатаниие» даралсажа, Кенигсберг хүрөөб. Порт-Артур хүрэтэр япон самурайнуудые намналсааб. Өөрынгөө түрэл Хойто-Байгалай хада уулануудаар, ой тайга соогуур ябажа, агнуури хэхэ гээшэшни намда ёһотой жаргал лэ. — гэжэ наһанайнгаа нүхэр Прасковья Перфильевнада хэлэһэнээ мүнөөшье һанан шэбшэн һууба. Зүб харюу үгэһэн байгаа гү, али үгы гү? Тэрэ немец фашистнарай зэбүүн муухай зэрлиг ааша гаргаһан ябадалнуудые өөрынгөө нюдөөр хараһан тула Николай Захарович:

— Фашистнар ямаршье ан арьяатанһаа шэрүүн муухайгаар аашалдаг һэн, — гээд тэрэ хөөрэдэг. Нюдэнэйнь урда дууһан шаташаһан һууринууд, сүм һандаргагдаһан городууд харагдаадхихадал гэхэ. Иимэ зэрлиг ябадал хэзээдэшье мартагдахагүйл. Энээн тухай Николай Захарович һургуулиин үхибүүдтэ хөөрэдэг. Тэдэниие эрхим һайнаар һурахыень, хододоо үнэн сэхэ ябахыень, Эхэ ороноо бүри баян хүсэтэй болгохын тула ами наһаяа гамнангүйгөөр ажаллахыень уряалдаг заншалтай.

Дайнай гал дүлэн соогуур эрэлхэг зоримгойгоор тэмсэжэ гараад, түрэл нютагаа бусажа, үнэн сэхээр ажаллажа, нэрээ нэрлүүлһэн, солоёо дуудуулһан хүнэй үгэ хүндэтэйшье, сэнтэйшье байдаг ха юм.

Хойто-Байгалай районой суута ангуушан Николай Захарович Петров, дайшалхы нүхэдөө һанан, дуугай һууна. Хэжэнгын райондо ажаһуудаг Сампил Базарович Цыренов нүхэрынь һанаандань ороодхибо. Буряад ороной хүбүүд нэгэ полкдо, батальондо тудажа, гурбан жэлэй туршада хамта ябаа. Старая Русса шадар немец фашистнарые шангаханаар сохилсожо, онсо шалгарһанайнгаа түлөө, Улаан Одоной орденоор хоюулан шагнагдаа бэлэй. Удаань Николай хүндөөр шархатажа, госпитальдо оробо. Иигэжэ энэ хоёр нүхэд хахасаха ушартай болоо. Николай Петров шархынгаа эдэгэхэтэй адли шанга байлдаанда хабаадалсажа, Вильнюс, Кенигсберг хотонуудые сүлөөлэлсөө. Онсо баатаршалга харуулһанайнгаа түлөө Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай нэгэдэхи шатын орденоор, «Дайшалхы габьяагай түлөө», «Кенигсберг хотые сүлөөлэлсэһэнэй түлөө» медальнуудаар шагнагдаһан алдартай.

Тэрэнэй алба хэдэг 159-дэхи дивизи япон булимтарагшадые бута сохилсохоёо Алас Дурна зүг эльгээгдэбэ. Хинганай шэлэнүүдтэ шэбээлһэн япон самурайнуудые бута сохилсожо, ямаршье уһагүй, элһэтэ губи дайдаар августын аяма халуун сагта Порт-Артур хүрэтэр японецуудые намналсаа, бута сохилсоо бэлэй. Тиигэжэ Улаан Одоной хоёрдохи орденоор, «Япониие илаһанай түлөө» медаляар шагнагдаһан юм. Баатар сэрэгшэ хүбүүн дайсанаа даралсаад, түрэл Нижнеангарскаяа бусажа ерэһээр лэ агнуури хэжэ эхилээ һэн...

— Колиин нюдэн хурса, хүлнүүдынь хурдан, гарынь бүхэ, ан гүрөөһэ хүсэжэ ядахагүй хүн, — гээд нютагайнь ангуушад залуу ангуушаниие магтахэ: Нээрээшье, Коля тиихэдэ эсэхэ сусаха гээшые мэдэхэгүй, үдэртөө хэдэн хадын шэлые ходоро дабаһан, олзотой бусаһан лэ байха. Зарим жэлнүүдтэ 30—40 хүрэтэр булга, 200 — 300 хэрмэ, һолонго, шандага барихынгаа хажуугаар, хэдэн центнер ангай мяха гүрэндөө тушаадаг бэлэй. Юундэшьеб Нижнеангарскын госпромхозой ангуушад ойрын лэ хада уулануудаар, ой тайга соогуур ан олзобориихо дуратай һэн. Николай Захарович Петровой Нижнеангарск поселогһоо хойшоо 400 километрэй газарта оршодог Мама голой эрьеэр агнуури хэхэ хэрэгтэй гэһэн дурадхал оруулхада:

— Бидэ, поездһоо унажа, тархи үбшэн болоһон зон бэшэбди. Дуратай хүнүүд тэрэ хара бартахиин орондо ошог лэ, — гэжэ госпромхозой ангуушад дурагүйдөө һэн. Николай Захарович Петров холын замда гансал улаашантай зорижо гараһан юм. Гурбан недели ябажа, Мама голой эрьедэ хүрэжэ ерээ бэлэй. Улаашаниинь гэдэргээ бусахадаа, мүн гурбан недели тухай морёор ябажа, Нижнеангарскаяа хүрөө. Түрүүшын үбэл 50 булга барижа, ангуушадай анхарал татаһан юм.

— Тэрэ үедэ вертолёдшье, радиошье үгы һэн. Август һарада гэрһээ гараад, удаадахи жэлэй март гү, али апрель һарада гэртээ орожо ерэдэг бэлэйб, — гээд ангуушан хөөрэнэ. Ямаршье бэрхэшээлнүүдһээ айжа сухарихагүй ажалай, дайнай баатар, коммунист Николай Захаровичай үбсүүндэ Ажалай Улаан Тугай, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденууд, ВДНХ-гай гурбан медаль ялардаг. Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар нэгэтэ бэшэ шагнагдаһан байха.

— Үнэн сэхээр, оролдосотойгоор ажаллаха, даажа абаһан хэрэгтээ коммунис ёһоор хандаха ёһотойт. Тиигэбэл заабол амжалта ерэхэ, —гээд коммунист Н. З. Петров залуушуулые һургадаг. Зүб лэ хэлэнэ. Ажалша дорюун, сэхэ сагаан һанаатай баатар сэрэгшые танихагүй хүн Хойто-Байгалай, БАМ-ай барилгашадай дунда үгыл байха. Эхэ ороноо хамгаалжа, шуһаяа адхаһан, дайнай һүүлэй жэлнүүдтэ хүсэ шадалаа гамнангүйгөөр ажаллажа, баатаршалга харуулһан жараад наһатай хүн үнгэрэн ошоһон жэлнүүд тухайгаа һанан түүрээн Мама голой эрьедэ һууна.

Хэжэнгэдэ һуудаг дайшалхы нүхэрөө һаяшаг бэдэржэ олоод, бэшэг бэшээ бэлэй. «Сампил Базаровичһаа бэшэг ерэһэн лэ байха ёһотой. Гэртэмни һонин юумэнүүд олон лэ бии болоод байха даа» гэжэ үнинэй ангуушан һанаата болоно. 1974 оной хабар агнууриһаа бусахадань, БАМ-ай барилгашадай түрүүшын отряд Нижнеангарскда буугаад, самсаал сабшажа, гэрнүүдые бодхоожо байгаа һэн. Урдань ангуушадай отогуудай байдаг дүлии газарнуудаар мүнөө түмэр харгы табигдаад, ашаанай поезд аяар Муяын хадануудай саана хүрэтэр ябадаг болобо. Ажабайдалнай энэ бурьялжа байгаа Мама гол шэнгеэр урагшаал дабшана. Сагайшье ошохо түргэн байна даа гэжэ шэбшэнэ.

Теэд өөрөөшье сагай гүйдэлые түргэдхэнэ ха юм. Наймадахи табан жэлэй даабариие гурбан, юһэдэхи, арбадахи табан жэлнүүдэй даабариие хоёр-хоёр жэлэй туршада дүүргээ бэлэй. Энээн тухай бодомжолно ха гү? Уданшьегүй агаарта вертолёдой ниидэхэ абяан дуулдаба. «Одоошье гэртээ бусахамни. Мүнөө зундаа заабол Сампил нүхэртэйгөө уулзажа үзэхэб», — гэжэ аман соогоо гүбэр-шэбэр гэһээр вертолет угтахаяа гараба. Залуу пилот хүбүүд элдэб зүйлэй зэр зэмсэгээ, бэшэ үргэбшээ тээхэдэнь туһалалсаба. Вертолёдой двигатель нэгэ жэгдэхэнээр хүнхинэнэ. Доронь хүхэ ногоон тайга, годирһон олон галнууд, шобхо оройто хада ууланууд мэлмэрэн харагдана.

— Намар болотор баяртай, гүн тайгата Мама голни, — гэжэ Н. З. Петров түхэреэн сонхоор доошоо харан-харан даллана. Зүрхэнэйнгөө сохилжо байгаа сагта энэ хүбшэ тайгатай, хада уулануудтай, уһан голнуудтай хахасахагүйб, — гэжэ лаб лэ досоогоо шэбшэнэ ёһотой. Энэ бодолынь суута ангуушаниие ажалай шэнэ илалтануud тээшэ зоригжуулна.

К. ЖАМЬЯНОВ,
БАМ-дахи манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ажалай ба дайнай ветеран Н. З. Петров.
М. МИНЕЕВЭЙ фото.

ХЭБЛЭЛЭЙ ШЭНЖЭЛЭЛ

ЖУРАМ БЭХИЖҮҮЛГЭДЭ—ОНСО АНХАРАЛ

„ВИТИМСКИЕ ЗОРИ" ГАЗЕТЫН ХУУДАҺАНУУДЫЕ ИРАХАДА

«Үйлэдбэриин участок бүхэндэ, хүтэлбэрилгын бүхы шатануудта гүрэнэй, ажалай болон даабари дүүргэлгын журам гурим наринаар сахиха...» гэһэн эрилтэ КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй тогтоол дотор табигдаа һэн. Тэрэ сагһаа хойшо нилээд олон һара үнгэрөө. Энэ үедэ Баунтын районой «Витимские зори» газетэ тус асуудалаар хэдэ хэдэн зохид, ашатай туһатай материалнуудые тунхаглаһан байна. Эндэ «Ажалай журам бэхижүүлхэ» гэһэн тусхай гаршаг табигдадаг болоо.

1983 оной январьда районой прокурор А. Баргаевай «Журам ба харюусалга» гэһэн томо статья толилогдоо. Энээн дотор ажалай журам алдажа, архидажа, совхозуудай үйлэдбэридэ хохидол ушаруулһан баримтанууд харуулагдаа. Жэшээнь, Россошиной фермэдэ һаалишад хэдэн үдэрөөр ажалдаа гарангүй байжа, нилээд ехэ һү аллаһан, үнеэдээ хохороһон байна. Тэрэшэлэн адуушан Ж. Гатапов (Монгой) ажалдаа хайша хэрэгээр хандажа, адуугаа манангүй орхижо, аяар 150 мориёо үгы болгожорхиһон, совхозой хэдэн һүри үбһэ адуугаараа үрюулжэрхиһэн байба.

Тэрэл январь һарада газетын дотор хуудаһануудта журналистнуудай болон арадай хинагшадай хамтадаа хэһэн шалгалтын дүнгүүд «Үйлэдбэри дээрэ ажалай журам сахиха» гэһэн ниитэ гаршаг доро толилогдоһон байна. Районой ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха комбинадай арадай хиналтын бүлэгэй гэшүүн Р. Афонская предприятиингаа хүдэлмэриин нилээд һайжаруулагдаһаниие, КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленумэй эрилтын ёһоор хүнүүдэй хэрэглэмжые һайнаар хангаха, бүхы цехүүдые субботын үдэр хүдэлгэдэг болгоһон, эхэнэрнүүдэй плати оёлго дээрэ тусхай звено эмхидхэһэн, эсхэгшэдэй хүдэлмэриин сагые таһалгаряагүй графигта оруулһан тухайгаа бэшээ. Тиихэдээ фото-зураг буулгагшадай хүдэлмэриие шүүмжэлһэн, тэдэнэр түсэбөө дүүргэхэ аргатай байһан аад, оролдоногүй гэжэ тэмдэглээ.

Арадай хиналтын районно комитедэй гэшүүн А. Лазутин, РСУ-гай арадай хиналтын бүлэгэй гэшүүн Т. Аюржанаева гэгшэд барилгашадай хүдэлмэридэ юун һаад хүргэнэб гэжэ харуулаа. Илангаяа барилгын модо хюрөөдэдэг пилорамын хүдэлмэришэд нилээд ехэ сагаа модо илгаха хүдэлмэридэ алдана гээ.

Мүн Баунтын лесхоздо техникэ ашаглалгые тэндэхи арадай хиналтын бүлэгэй гэшүүд шалгажа үзөөд, хэдэн ажаглалтануудые эндэ хэһэн байна.

«Бригадын подряд —ажал эмхидхэхэ үрэ ехэтэй онол арга» гэһэн ниитэ гаршаг доро районой хэдэн предприятинуудһаа бэшэгүүд толилогдоо. «Хамтын нарядаар» гэһэн бэшэг дотороо Уакитска үйлэдбэриин участогай энергетик В. Щецко иимэ бригадынхид тоһо түлишэ, электрын элшэ хүсэ алмажа, ехэ амжалтануудые туйлана гээд мэдээсэбэ. Бригадын гэшүүдтэ алмагдаһан тоһо-түлишынь сэнгэй 17 процентнь, электрын элшэ хүсэнэй — 30 процентнь үгтэнэ.

Багдаринай геолого-бэдэрэлгын экспедициин ахамад инженер Б. Жаткин, тус экспедициин түсэблэлгын-экономическа таһагай начальник И. Яхно гэгшэд газар үрэмдэхэ бригадануудые 1980 онһоо хамтын подрядта оруулжа захалһан тухайгаа бэшэнэ. Түрүүлэн мастер Л. А. Дойкиной бригада, хойто жэлдэнь—В. И. Радомский гэгшын бригада, энэ жэлэй апрель һараһаа А. Г. Савельевэй бригада энэ шэнэ гуримаар ажаллажа захалһан байна.

Ажалай журам бэхижүүлхэ, мүн Ажалша коллективүүд тухай СССР-эй Хуулиин проект зүбшэн хэлсэлгэ тухай хүдэлмэришэдэй суглаанууд дээрэһээ тоосоонууд оло дахин газетэдэ үгтэһэн байна. Джилиндын совхозой арадай хиналтын бүлэгэй гэшүүн С. Чимитовагай «Бүхы юумэн журамһаа эхитэй» гэһэн статья апрелиин нэгэ номерто толилогдоһон байна. Эндэ ажалай журам алдадаг олон ушар баримтанууд харуулагдаа. Зарим механизаторнуудай гэмээр фермэдэ саг сооһь үбһэ тэжээл зөөгдэнэгүй, зарим һаалишад үнеэдээ һаангүй үнгэргэнэ. Жэшээнь, һаалишан Б-Х. Эрдынеева олон удаа журам алдажа, ажалдаа гарангүй байгаа. Тиигэбэшье тэрээндэ ямаршье хэмжээн абтаагүй. Эдэ бүгэдэ юун дээрэһээ болоноб гэхэдэ, совхозой хүдэлмэрилэгшэдэй дунда политическэ хүмүүжүүлгын хүдэлмэри хүсэд һайнаар ябуулагданагүй гэжэ бэшэгэй автор тэмдэглээ. Иимэрхүү статьянуудые үгэжэ байхада ехэ туһатай ааб даа.

Газетын 43-дахи номерто «Амжалтын түлхюур» гэһэн Н. Загорскиин (хүүргэ баридаг 97-дохи отрядай начальнигай уялга дүүргэгшэ) һонирхолтой статья хэблэгдэһэн байна. Теэд эндэ ажалай ба хэлсээнэй журам, гурим алдагшадай нэгэшье нэрын хэлэгдээгүй үнгэрһэниинь гэмшэлтэй.

Тиигэбэшье журам бэхижүүлхэ тухай асуудал газетын хуудаһануудта хүсэд һайнаар харуулагдана гэхын аргагүй. Нэн түрүүн, нимэ гаршаг доро материалнууд тон үсөөн толилогдоно. Жэлэй эхин багаар энээндэ анхарагдажа, бараг удхатай хэдэн материалай үгтэһэн байгаа һаа, һүүлэй үедэ тэрэ нилээд үсөөрөө гэжэ ажаглахаар. Жэшээнь, июль һарада «Ажалай журам бэхижүүлхэ» гэһэн газетын гаршаг доро нэгэшье материал толилогдоогүй. Энэ һарада ажалай журам тухай асуудалаар заһабарилга-барилгын управлениидэ болоһон нээмэл партийна суглаанай ганса тоосоон үгтөөд лэ дүүрээ.

Журам бэхижүүлхэ хэрэг саг зуурын бэшэ, харин районой газетын хуудаһануудта ходо үргэнөөр, түсэбэй ёһоор харуулагдажа байха асуудал болоно. Хоёрдохёор, ажалай журам тухай энэ газетэдэ толилогдоһон шүүмжэлхы материалнуудаар ямар хэмжээнүүдэй абтажа байһаниинь тус газетын хуудаһануудта мэдээсэжэ байха уялгаяа мартаха ёһогүй.

Гурбадахяар, журам бэхижүүлхэ тухай газетэдэ үгтэһэн материалнуудынь гол түлэб мэдээсэлэй түхэлтэй, энэ тэрэ суглаануудай тоосоон болошонхой. Тиихэдэшье ехэнхидээ ажалай журам харуулнагүй. Зүгөөр партийна ба гүрэнэй журам сахиха, үйлэдбэриин ба даабари бэелүүлгын журам баримталха тухай хэлэгдэнэгүй тооной. Саашадаа энээндэ анхарха, журам бэхижүүлхэ асуудалые үргэнөөр харуулха, түрүү коллективүүдэй дүй дүршэлые согсолжо, олоной шадабари болгохо гэжэ оролдохо ушартай.

Дүрбэдэхеэр, журам бэхижүүлгэдэ нүлөөлдэг асуудалнуудта—ажалай эмхидхэл һайжаруулха, социалис мүрысөө эмхидхэхэ, хүмүүжүүлгын ба политическэ хүдэлмэри шадабаритайгаар ябуулха хэрэгтэ газетэ анхарал бага табина гэжэ тоолохоор. КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, редакциин коллектив эдэ дутагдалнуудаа усадхаха бээзэ гэжэ найдагдана.

ДЕПУТАДУУД — ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛГЭДЭ

луун хаһа эхилжэ, хүн бүхэн энэ шухала кампанида өөрынгөө хубитые оруулхын тула оролдожо захалаа. Манай колхозой гэшүүн бүхэн, һурагшад болон пенсионернүүд үбһэ сабшалгада хабаадалсадаг гуримтай юм. Мүнөөшье пенсионернүүдһээ бүридэһэн 3 звено байгуулагдажа, үбһэеэ сабшажа эхилээ. Мүн Эгэтын интернат-һургуулиинхид түрэл колхоздоо 800 центнер үбһэ бэлэдхэжэ тушаахабди гэһэн үүсхэл гаргаа һэн. Тус һургуулиин директор, сомоной Соведэй депутат Дашицырен Цыдендамбаевич Санжимитыпов, Мужыхын дунда һургуулиин директор, райсоведэй депутат Евдокия Будажаповна Раднаева гэгшэдэй хүтэлбэри доро һургуулиин һурагшад болон хүдэлмэрилэгшэдэй звенонууд байгуулагданхай. Тиихэдэ саг зуурын постнууд эмхидхэгдэнэ. Тэдэмнай үбһэнэй шанар, ажалай ябаса хинан шалгаха зорилготой. Эдэ постнуудые дүй дүршэлтэй механизаторнууд, малшад болон хонишод — арадай депутадууд хүтэлбэрилнэ. Һаяын үдэрнүүдтэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ 120 хүн 9 звено боложо хубааран, гаранхай. Эдэ звенонууднай бултадаа подрядна аргаар ажаллаха юм. Механизаторнуудай дундаһаа сомоной Соведэй депутат Николай Васильевич Мусинине онсолон тэмдэглэхээр. Энэ нүхэрнай жэл бүри һайн шанартай, ехэ үбһэ бэлэдхэжэ алдаршанхай. Тэрэ мүнөөшье звеногойнгоо гэшүүдэй үбһэ бэлэдхэлгын үедэ байра түхеэрээд, үбһэеэ сабшажа эхилэнхэй.

Колхозой лутовод, коммунист, сомоной Соведэй депутат Николай Шойхулаевич Софеев пенсионернүүдэй бригадые хүтэлбэрилнэ. Эгэтын сомоной Соведэй депутадууд Б. Ж. Жамбалов, Ч. Ц. Ванзатов, Ц. Т. Базаров, Ж. Т. Чимитов гэгшэд нийтын адууһа малда элбэг хүрэхэ тэжээл бэлэдхэхын түлөө шармайн ажаллана. Хонишон Жамса Тудупович Чимитов Жалга гэжэ газарта, һурагшадые ударидан гар хажуураар өөрынгөө отарада үбһэ сабшана.

Гэбэшье амжалтатай һайнаар ажаллаха хэрэгтэмнай һаад хэхэ ушарнууд үзэгдөөд лэ байдаг. Жэшээнь, «Бурятмежколхозстрой»» нэгэдэлэйхид «Дружба» колхоздо, «Улаан-Туяа» совхоздо сенаж дараха 4 траншей бариха даабаритай аад, юундэшьеб мүнөө болотор энэ хүдэлмэреэ эхилдэггүй. Энээнһээ уламжалан хоёр ажахынууднай сенаж дараха аргагүйдэнэ.

Хэды тиибэшье бидэнэр тэжээл бэлэдхэлгые саг болзортонь, һайн шанартайгаар үнгэргэхын түлөө бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн ажаллanабди. Бидэнэр Түнхэнэй районой арадай депутадуудай Хужарай болон Хурамхаанай районой, Хурамхаанай сомоной Соведүүдэй гарган үүсхэлые халуунаар дэмжэн, һайшаанабди.

КПСС-эй ЦК-гай майн, ноябриин (1982 он), июниин (1983 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө шармайн оролдонобди. Нийтын адууһа малда бардам хүрэхэ тэжээл бэлэдхэхэ хэрэгтэ сомоной Соведэй ажалшадые, һурагшад пенсионернүүд болон гэрэй эзэн эхэнэрнүүдые олоор хабаадуулан, тэдэнэй дунда ойлгуулламжын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха шухала. Энэ хэрэгтэ манай сомоной Соведэй депутадууд, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд болон коммунистнууд ехэхэн хубитаяа оруулна.

Ж. ГАРМАЕВ,
Яруунын районой Эгэтын сомоной Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ.

БЭРХЭ МЭРГЭЖЭЛТЭН

Донара Николаевна Петровае БАМ-ай Кичерэ һууринайхид мэдэдэг. Тэдэнэр өөһэдынгөө эмшэнние холоһоо харан сасуу: «Минии шүдэн үбдэхэеэ болёо», — гэжэ мэдээсэдэг юм. Ямаршье үбшэнтэнние — хүгшэн гү, али залуушье байг, илангаяа хүүгэдые Донара Николаевна урин налгайгаар угтажа, шадамар бэрхээр аргалжа байдаг. Энэмнай Эрхүүгэй медицинскэ институт дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр манай республика эльгээгдэһэн юм. Тэрэ түрүүшээр Улаан-Үдын районой Тарбагатай һууринда, һүүлээрнь Октябрьска районой шүдэ аргалдаг поликлиникэдэ хүдэлөө. Тэрэнэй ажалайнгаа намтарые зохёожо эхилһэн сагһаа хойшо 12 жэл үнгэршэбэ.

Заримдаа Донара Николаевнада амархашье забда олдодоггүй. Тэрэнэй ажал хүдэлмэридөө, ажабайдалдаа дуратай байһаниинь эндэһээ мэдэрэгдэдэг. Тэрэнэй оролдолго хүсэлынь, бэлиг шадабаринь эндэл тодордог гээшэ.

Өөртөө, мүн бусадташье эрилтэ ехэтэйгээр хандадаг Донара Петрова Эрхүүгэй областьда оршодог үнэр баян бүлэдэ түрэһэн байна. Тэрэнэй найман аха дүүнэр бултадаа дээдэ һургуулинуудые дүүргэнхэй. Донара Николаевнагай һаһанайнгаа мэргэжэл шэлэхэ хэрэгтэ, тэрэнэй эгэшынь — шүдэ аргалдаг врачай бага бэшэ хубита бии гээ һаа, буруу болохогүй.

Петровтоной бүлэ соо багшанар, библиотекарь, терапевт, инженер, агроном — хуу бултадаа бии. Тиихэдэ шүдэ аргалдаг врачнууд хоёр. Эгэшэ дүү хоёр өөһэд өөһэдынгөө һанамжануудые хубаалдан, ажалайнгаа талаар үзэгдэһэн шэнэ хубилалтанууд тухай хөөрэлдэдэг.

Донара Николаевнагай ажалладаг багахан больницада медицинын арбан гаран хүдэлмэрилэгшэд хүдэлдэг: терапевт, шүдэ аргалдаг врач, педиатр, фельдшернүүд болон медицинскэ сестранууд. Энэ коллективэй арбан табан гэшүүдэй дунда манай оролой зургаан ондоо яһатан тоологдодог.

Е. БАЛЬБУРОВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Д. Н. Петрова үбшэнтэнние үзэжэ байна.

М. МАРТИНСОНОЙ фото.

...ИЛНУУДЫЕ — ШАНАРТАЙГААР

...ной хүн хэрэглэм- ...комбинадай нэгэдэхи ...дахи, гол ...аар ажал- ...дэнэр Бу- ...байгуулаг- ...алдарта ...оролдо- ...өлөө. Ха- ...даһан тү- ...г дүүргэ- ...һуудалай ...хүдэлмэ- ...эйхидэ ор- ...нютагуудта 3,6 процентээр дээшэлүүлжэ шадаа.

Энэ коллективэйхид жэлэй эхинһээ хойшо найман шэнэ арга нэбтэрүүлэн, мүнөө тэдэнээ районойнгоо ажалшадай дунда үргэнөөр хэрэглэжэ байнхай. Үнгэтэ дүрэ буулгалга, шэнэ моодоор үһэ заһалга гэхэ мэтэ энэ комбинадай хүдэлмэрилэгшэдэй юрын лэ ажал юм.

Байгал-Хударын хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын комбинадайхид мүн лэ һайн үрэ дүнгүүдые туйлаа. Тэдэнэр жэлэй эхиндэ абаһан уялгаяа 112 процент дүүргэжэ шадаа. Эндэ комбинадые даагша Г. Н. Баландинагай хүтэлбэрилхы шадабари, оролдолго, хүн зоной дунда ойлгууламжын болон эмхидхэлэй хүдэлмэринүүдые үргэнөөр ябуулдагынь ехэтэ нүлөөлөө гээшэ. Тиихэдэ Кабанскын ательегэй гадар хубсаһа оёлгын (начальнигынь Л. П. Малыгина), болон гуталай (начальник В. В. Ширяева) цехүүд мүн лэ амжалтатайгаар ажаллана.

Захил тушаан абадаг пунктнуудай дундаһаа Т. Г. Власова, А. Н. Суранова, Т. А. Хвастаченко болон Г. Д. Михайлова гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг пунктнууд эрхим дүнгүүдые туйлажа, түрүүшүүлэй тоодо ороо.

Коллектив соомнай ажалша бэрхэ, нийтын хүдэлмэридэ эдэбхитэй хүнүүд олон юм. Тэдэнэй дундаһаа гадар хубсаһа оёдог бригадые даагша Л. К. Карабанина, оёдолшод Т. М. Ефимова, А. В. Шадрина, Каменскын ательегэй эсхэгшэ, Г. И. Илькова. Сэлэнгын ательегэй эсхэгшэ Г. Г. Карпова, часынуудые заһадаг мастер Н. К. Морозов гэгшэдэй нэрые дурдахаар. Эдэнэр хадаа хэжэ байдаг ажалдаа үнэн сэхэ, урагшаа һанаатай, олоной түлөө оролдон ябадаг хүнүүд юм.

В. ЦИБИН.

БАЯР ХҮРГЭНЭБДИ

Һайнаар хүдэлдэг һайн хүнүүдые магтахада урматай. Манай Заречнэ поселогто ажаһуугшадта захиһан хэблэлыемнай арбан зургаан жэлдэ тараажа байдаг Екатерина Алексеевна Елисеева хэжэ байһан ажалдаа ехэ зохидоор, харюусалгатайгаар хандадаг почтальон юм. Юрэдөө, тэрэнэй нэрэдэ ямар нэгэн гомдол хэлэжэ байһан хүнине би нэгэтэшье дуулаагүйгшэб. Үдэр бүхэндэ бидэндээ газетэ, журнал болон бэшэгүүдыемнай асаржа үгэдэг хүндөө газетээр дамжуулан баяр хүргэнэбди.

С. ДИМИДОВ.

ШЭНЭ-БЭРЭЭНЭЙ ШЭНЖЭ ТҮХЭЛ

Шэнэ-Бэрээн тосхон республикын карта дээрэ багахан точкоор тэмдэглэгдэнхэй харагдадаг. Энэ тосхоной дунда бодхоогдоһон үндэр томо, олон дабхар гэрнүүд тэнгэри өөдэ дүүлиһэн мэтээр үзэгдэнэ. Асфальтаар хушагдаһан дардам тэгшэ харгы руунь шэртэн харахада, нюдэнэй урдуур зуралзаһаар зуралзаад, аяар холо ошожо, Хамар-Дабаанай үндэр уулануудтай ниилэшэхэдэл гэдэг.

Үргэн, уужам тала дайдахи оршон байдал, өөрын онсо шэнжэтэй ажабайдалай эрьесэ — эдэ бүгэдын энэ нютагай хүн зондо нүлөөлдэг дээрэһээ, шэнэ ерэгшэдые хоёр-гурбан жэлэй үнгэрһэнэй һүүлээр лэ нютагай зонһоо илгаруулханьшье хүшэр байдаг. Нютагай оршон байдал, ёһо заншал хүн зонойнь абари зан шэнэ ерэгшэдтэ ехэхэн нүлөө үзүүлжэ, тэдэнине түргөөр өөһэдын зон болгожорхидог ха.

— Манай нютагта ажаллахаяа, ажаһуухаяа ерэгшэд, нэгэ гэбэл, түргөөр һөөргөө бусашадаг, үгы гэбэл, бүхы наһаараа үлэжэ түбхинэдэг юм. Түрүүшынь ушарта манайда таараагүй гээд хэлсэдэг. Маанадаар ажаллахаяа, ажабайдалаа зохёохоёо ерэһэн залуу мэргэжэлтэдые һөөргэнь эльгээхэдэ бидэндэ харамтайшье, хүшэршье байдаг. Теэд хүнүүдые хүсөөр барихагүй ха юмши даа, — гэжэ Шэнэ-Бэрээнэй больницын ахамад врач, хирург И. Баргуев энеэбхилнэ. Нэгэ хэды саг соо бодолгото болоһонойнгоо һүүлээр:

— Эндэ ажаһуухадашье, ажаллахадашье аятай зохид лэ. Городойхидол түбхинэһэн байрын хажуугаар хүдөө нютагай сэбэр агаар, ой модон, гол горход! — гэжэ нэмэнэ.

— Урдандаа Шэнэ-Бэрээн хүрэхэнь тон хүшэр һэн. Тэргээр, шаргаар ябахада ямар холо гээшэ һэм. Харин мүнөө дардам үргэн асфальт харгыгаар автомашинын хурдые туршан ябахада ямар гоё гээшэб! Захагүй мэтээр зурыһан харгыгаар табилуулжал мэдэхэш. Зүгөөр шамай өөрынгөө мэдэлдэ абаһан харгы нэмжырэн, захааринь ургаһан нарһан тужа, шасаргана, шэрэнги болон бусадшье модо, бургааһадые һайхашаан харахые дурадхахал...

— Үһанай дуталдаха ушар бидэнэй медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдэй һанаае ехээр зобооно, — гээд Иннокентий Михайлович хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ. — Сэбэр тунгалаг уһатай газарта ажаһуудаг хүнүүдэй бэесын элүүршье һайн байдаг. Илангаяа бидэндэ, талын зондо, балгашье һаа сэбэр, амтатай уһан хэды хэрэгтэй, хэды сэнтэй гээшэб?

Иигэжэ хүн зоной ажабайдалай тон шухала асуудалнуудай нэгэн болохо уһан тухай хөөрэлдөөгөөр һабагша татан, Шэнэ-Бэрээнэй больницын хүтэлбэрилэгшэтэй, тэндэхи коллективтай танилсаха золдо хүртөө бэлэйбди. Мүнөө сагай эрилтэдэ хүрэмөөр түхеэрэгдэһэн энэ больницын комплекс барилгада Баргуев өөрөөшье хабаадалсаа юм. Барилгань түрүүшээр урагшагүйгөөр ябажа эхилээ. Тиихэдэнь тэрэ скальпеляа орхижо, барилгашадые хангагшын үүргэ дүүргэхэ баатай болодог һэн... Харин мүнөө ямар һайхан, уужам, һаруул байшан бодхоогдоо гээшэб! Загарайн районой түбэй больницаһаашье дутуугүй түхеэрэлгэ тодхоогдонхой.

Үни удаан саг соо энэ нютагай медицинскэ хангалгые хоёр врач (тэдэнэршье саг үргэлжэ һэлгэлдэжэ байдаг һэн), хоёр фельдшер — Зинаида Тихоновна Кушнарева, Татьяна Иннокентьевна Муратова гэгшэд гүйсэдөөр бэе дээрээ даадаг һэн. Тиихэдэ эндэхи хүн зон медицинскэ туһаламжа ехээр хэрэглэдэггүн байгаа. Гэбэшье он жэлэй ошохо бүри нютагай зоной һуудал, байдал һайжаржа, тэдэнэй эрилтэнүүдшье ехэ болоо. Тиигэжэ «Гигант» колхозой дэргэдэ МТС-эй үндэһэн дээрэ байгуулагдаһан завод бодхоогдоо. Эндэ хүдөө ажахын техникэ заһабарилагдахаһаа гадуур тракторнуудай прицепүүд бэлдэгдэдэг юм. Заводой хэдэн мянган хүдэлмэрилэгшэдэй элүүр энхые хамгаалха талаар больницын хүдэлмэрилэгшэд ехэхэн оролдолго гаргадаг.

— Энэ карта харагты даа, ямар олон оронуудта манай продукци эльгээгдэнэ гээшэб, — гэжэ заводой директор Юрий Нанзатович Цыбиков бүмөөрсэг дэлхэйн картын дэргэдэ байгаад хөөрэнэ. Үнэхөөрөөшье, аяар эндэһээ хори гаран оронуудта продукци зөөгдэнэ гээшэл.

— Шэнэ-Бэрээнэйхидтэ ехэ талаан тудаа, — гээд арад зоной дунда хэлсэдэг. Зүб лэ даа. Урданай ядуу түлюурхан байдалтай, талын дунда оршодог һуурин мүнөө багахан город шэнжэтэй болотороо хүгжөө ха юм.

...Врач-педиатр Раиса Тимофеевна Москвитина колхозойнгоо фермэ, гүүртэ, отарануудаар, хүүгэдэй элүүр энхые шалган ябаха үедөө эдэ бүгэдые харан, өөрын онсо тэмдэглэл хэдэг гээшэ. Тэрэ больницада ажаллахаяа ерэгшэдэй түрүүшын бүлэгтэ оролсоно. Түрүүшээр хүндэшэг байгаа, теэд ажабайдалда хүнгэн зам үгы һэмнай. Энэ холын, танигдаагүй дайда мүнөө Раиса Тимофеевнагай түрэл нютагынь болонхой. Нютагай хүн зондошье яһала дадажа, түрэлнүүд мэтэ болоо. Ушар тиимэһээл тэрэ үбшэн зонине хүлеэжэ һуунагүй, харин хонишодой хүүгэдэй элүүр энхын түлөө хада уулануудые дабан, отаранууд тээшэ яарана. Хонишодшье баяртайгаар хүндэтэй айлшанаа угтан, һониноо, баяраа хубаалдадаг заншалтай болонхой.

Больницын терапевт Лидия Николаевна Бабошина, Анна Александровна Чернигова гэгшэдэй оролдолго, анхарал тухай яажа нэгэ үгөөр хэлэхэб даа. Урин налгай харасатай, хүнгэн гэшхэдэлтэй Анна Александровна элдэб үбшэнһөө һэргылэмжын хүдэлмэри хүн зоной дунда эрхимээр ябуулдаг юм.

— Һэргылэмжын хүдэлмэри үнгэргэлгэ манай гол зорилго мүн, — гэжэ тэрэ хэлэдэг. Тэрэнэй ганса үгэһөө, харасаһаань ажал хэрэгэйнь ябаса тухай таһаар байдаг. Колхозой хүтэлбэрилэгшэд малшадые комплексно аргаар хангалгые һайнаар эмхидхэнхэй. Тиигэжэ малшад болон хонишод байра дээрээ захил хэжэ хубсаһа оюулха, сэбэрлүүлхэ, һонин номуудые абажа уншаха, бэеынгээ элүүр энхые шалгуулха, мүн хэрэгтэй эд бараа, эдеэ хоолоо худалдан абаха аргатай...

Иннокентий Михайлович энэ нютагта түрэһэн намтартай. Тэрэнэй үбгэ эсэгэнэрынь энэл тала дайдаар, ой тайгаар ябажа үдэһэн, тарна талха таридаг, булга, хэрмэ агнадаг байһан. Мүн Баргуевшье амаралтынгаа үедэ ой тайгаар зайха дуратай юм. Ажабайдал тухай бодомжолхо, амарха эгээл таатай үе энэ ха юм даа.

Үбгэ эсэгэнэрэйнь нэтэрүү абари зан, зориһон хэрэгээ заабол бүтээхэ гэһэн эрмэлзэлшье угаа дахан ерээ. Тиимэһээл тэрэнэй хүсэ шадал, эрмэлзэл долгилон, бурьялжа байдаг гээшэ.

Хүнгэн, солбон гэшхэдэлтэй Баргуевые харахада спортдо дуратай гээд таахаар. Спорт тухай хөөрэлдөөнэй болоходо, тэрэ халуунаар дэмжэн, тосхоной захада оршодог соёлой байшанда намайе асараа һэн. Эндэ баригдаһан спортивна комплекс гансашье Баргуевай анхаралые татадаг бэшэ, мүн тосхоной хүн зоной сүлөө сагаа үнгэргэхэдэ аятай зохид газар болонхой. Эндэ залуушуул, илангаяа олоороо суглардаг. Эдир бариилдаашадай һурган хүмүүжүүлэгшэ, тренер Итыгил Лобанович Эрдынеев олон жэлэй туршада эндэ амжалтатайгаар ажаллажа, залуу үетэнние һургаха хэрэгтэ өөрынгөө хубитые оруулалсажа байнхай. Эндэһээл тэрэнэй һурагшад урган гаража, Буряад орон соогуураа суурхажа ябанал. Шэнэ-Бэрээнэй дунда һургуулиин һурагшад Сережа Тайшихин, Миша Лукашевич, Валерий Еремеев гэгшэдэй нэрэ республика доторнай мэдээжэ юм ааб даа. Зунай һайхан сагта үнгэргэгдэдэг сурхарбаанай һайн дэрнүүдтэ эдэнэр нэгэнтэ бэшэ шалгаржа, Ивалга, Хэрэн, Загарай болон Улаан-Үдэдэшье үнгэргэгдэһэн мүрысөөнүүдтэ хабаадалсаһан байна.

Талаан боложо, тиихэдэ операционно бэшэ үдэр дайралдажа, бидэ Иннокентий Михайловичтай үни удаан саг соо хөөрэлдөө һэмди. Ямаршье асуудалаар тэрээндэ хандахада, һонирхолтой хөөрэлдөөнэй һабагша татажа, тэрэнээ хүнүүдтэ дамжуулжа шадаха — иимэ үшөө нэгэ онсо шадабари Иннокентий Михайловичай абари зандань олоо һэм.

В. КУЛИКОВ.

ШЭНЭ АРГА ТҮРҮҮШЫНХИЕЭ ХЭРЭГЛЭГДЭНЭ

БЕЛГРАД. Советскэ Союзай техническэ туһаламжаар Дунай мүрэн дээрэ баригдажа байһан «Джердап-2» ГЭС-тэ капсульна гидротурбина хабсаргагдажа эхилээ. Ленинградай машина бүтээгшэдэй зохеон байгуулһан тус агрегат юрын гидротурбинаһаа юугээрээ илгаатайб гэхэдэ, тэрэ гүнхэн уһатай газарта электрын элшэ үйлэдбэрилхэ арга олгохо юм. Уһанай нэбтэрхэгүй тусхай камерануудта тодхогдоһон капсульна гидротурбинануудые гол мүрэнэй оеорто тодхохо ёһотой юм. Тиихэдэнь үнэтэй сэнтэй хаалта, машинна зал бариһанай һуур сөөрэм тогтоохонои хэрэггүй юм.

«Джердап-2» ГЭС-тэ бүхыдөө иимэ 8 гидротурбина тодхогдохо юм. Югославиин энергетигүүдэй онсо шухаг түхеэрэлгэ хабсаргахадань, ленинградай «Электросила» нэгэдэлэйхид туһална.

АША ТУҺАНЬ АРСАШАГҮЙ

УЛААН-БААТАР. Ара-Хангайн аймагта жэлэй саада тээ байгуулагдаһан «Тунгалаг Тамир» гэжэ социалис Монголой тон һаянай агропромышленна ажахын ажалшад хүсэнүүдэй нэгэдхэхэдэ, арсашагүй ашаг туһатай байна гэжэ баталба. Нютагай хүдөө ажахын хэдэн нэгэдэлнүүдэй мүнгэ зөөреэр байгуулагдаһан ажахынууд хоорондын тус кооператив үбһэ тэжээл үйлэдбэрилдэг, овощ ба хартаабха тарижа ургуулдаг, хүдөө ажахын түүхүүдые баридаг, болобсон түхэлтэй болгодог юм. Коллективэй үйлэдбэриин амжалтатай ажал ябуулга энэ хэрэгэй ехэ ерээдүйтэй байһые батадхаба.

Республика дотор иимэрхүү арба гаран ажахы тоологдоно. Шэнэ кооператив хадаа ажахынууд хоорондын хамжаанай ба агропромышленна нэгэдэлэй үндэһэ һуури дээрэ хүдөө ажахын үйлэдбэриие томодхохо талаар Монголой коммунистнуудай XVIII съездын дэбжүүлһэн программые амжалтатайгаар бэелүүлгын жэшээ болоно.

(ТАСС).

СРВ. Советскэ Союзай, Вьетнамай үйлэдбэриин коллективүүдэй хоорондо дэлгэрһэн интернациональна социалис мүрысөөн республикын арадай ажахын хүгжэлтын шухала нүхэсэл болоно. Совет-вьетнам хани барисаанай шухала барилга болохо «Хоабинь» гидроузел, «Монгзыонг» шахта, «Фалай» ТЭС, «Тханглонг» хүүргэ гэхэ мэтые бодхоолтодо энэ мүрысөөн һайнаар нүлөөлнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ереванһаа ерэһэн мастер Г. А. Мовсссян, үрэмдэгшэдэй бригадир Нгуен Ван Бинь участогай начальник Тао Хоанг Бай гэгшэд «Хоабинь» гидроузелай барилга дээрэ.

ТАСС-ай фотохронико.

ХИЛЫН СААНАҺАА — ТАСС, АПН

ҺУРГААЛТАЙ, ҺОНИН АЙЛШАЛГА

ВАШИНГТОН. Дэлхэйн энергетическэ конференциин Америкын национальна комитедэй түрүүлэгшэ Гордон Хэрлберт гэгшэ ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө, бидэнэр Советскэ Союзда ошожо ерэһэндээ тон ехэ ханалтанбди, тэрэ үедэмнай бидэние хүндэмүүшэ халуунаар угтан абаа, бидэнэр һургаалтай, һонирхолтой олон юумэ хараабди гэжэ мэдүүлбэ. Һаяшаг Советскэ Союзда ерээд ошоһон энергетикын талаар американ мэргэжэлтэдэй делегацине тэрэ толгойлһон байна.

Совет электростанцинуудай, тэрэ тоодо атомна электростанцинуудай, электрын элшэ хүсэ дамжуулха лининүүдэй хүдэлмэритэйнь танилсаха, эрдэм-шэнжэлгын хэдэн институдуудта ошожо хараха арга боломжо делегацида олгогдоһон байгаа гээд, Хэрлберт гэгшэ пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ, мэдүүлбэ. Советскэ Союздахи электроэнергетикын хүгжэлтын асари ехэ түсэбүүд тухай тэрэ хөөрэһэн, бүхы зүйлэй элшэ хүсые — атомна, гидроэнергиин, нүүрһэнэй ба газай элшэнүүдые зохистойгоор хэрэглэхые эдэ түсэбүүд уридшалан хараална гээд тэмдэглэһэн байха юм.

Атомна энергетикын талаар Советскэ Союзай туйлаһан амжалтанууд, тусхайлхада, атомна электростанцинуудай аюулгүй хүдэлмэрине хангаха хэмжээнүүд делегацине онсо ехээр һонирхуулба.

Совет болон американ мэргэжэлтэдэй эмхи зургаануудай хоорондохи научно-техническэ талаар харилсан ажаллалга ба энергетикын талаар анда харилсаан ашатай туһатай байна гээд американ делегациин хүтэлбэрилэгшэ тэмдэглэбэ.

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ТҮЛӨӨ ТЭМСЭЛЭЙ МАНЛАЙДА

ДЕЛИ. Түрүү үзэлтэй оюхы хүн түрэлтэнэй 80 жэлэйнь ойе үргэнөөр тэмдэглэжэ байһан РСДРП-гэй II съезд түүхэтэ айхабтар ехэ удха шанартай юм, — гээд Индиин Компартиин Национальна Соведэй секретарь Н. К. Кришнан «Нью-Эйдж» газетын хуудаһануудта бэшэнэ. Имагтал энэ съезд дээрэ агуухэ Ленинэй хүтэлбэри доро шэнэ түхэлэй парти — хүдэлмэришэн ангиин, социалис революциин, научна коммунизмын ба коммунис байгуулалтын парти мүндэлһэн юм.

Марксистско-ленинскэ һургаалаар зэбсэгжэнхэй тус парти революционно теориин ба бодото байдалай нэгэдэлые хангаһан, хүдэлмэришэн ангиин, тэрэнэй союзнигудай тэмсэлые толгойлһон, пролетарска интернационализмын гол ёһонуудые бодото дээрэнь бэелүүлһэн, марксизм-ленинизмые арюун сэбэр байлгахын түлөө залан шууд тэмсэһэн юм гээд Н. К. Кришнан тэмдэглэнэ.

— Маркс, Энгельсын үе сагһаа хойшо уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй бүхы түүхэдэ анха түрүүшынхиеэ тус парти революционно программые хүтэлбэри болгон бэелүүлжэ эхилһэн юм. Октябриин илан мандаһанай һүүлээр КПСС-эй хүтэлбэри доро совет арад дэлхэй дээрэ анха түрүүшын социалис гүрэн байгуулаа.

Арадуудай аюулгүй байдалые хангаха, дэлхэйн шэнэ дайнай аюулые зайсуулан сараха хэрэгтэ КПСС-эй дүүргэдэг түрүү үүргые Н. К. Кришнан онсолон тэмдэглэбэ. Американ империализмын балмад политикын эсэстэ термоядерна дайнай аюулай бии болоод байхада, КПСС ба Совет гүрэн эб найрамдалай, шахардуу байдалые һуларулхын түлөө тэмсэлэй манлайда дабшана. СССР-эй болон бусад социалис оронуудай найрүулан дэбжүүлһэн амгалан ёһоной, бүтэмжэтэй үүсхэлнүүд арадуудай ажабайха эрхые хангаха ори ганса зүб зам хүн түрэлтэндэ заана, гээд КПИ-гэй Национальна Соведэй секретарь тэмдэглээ.

ВЫСТАВКЫН НЭЭГДЭХЫЕ ХҮЛЕЭНЭ

НЬЮ-ЙОРК. Байгша оной октябрь һарада «Агробизнес США — 83» гэжэ американ хүдөө ажахын выставкые Москвада үнгэргэлгэ СССР-тэй худалдаа наймаанай-экономическа харилсаа холбоо бэхижүүлхэ замда шухала алхам болохо юм гэжэ Холбоото Штадуудай хэрэг ябуулгые эрхилэгшэд тоолоно. Американ томо 200-һаа дээшэ корпораци ба фирмэнүүдые нэгэдүүлдэг нүлөө ехэтэй эмхи — США-гай Американ-совет худалдаа наймаанай экономическа совет (АСТЭС) энэ выставкэдэ ехээр бэлдэнэ. Тус эмхиин мэдээнүүдэй ёһоор, США-гай хүдөө ажахын ба машина бүтээлгын адагынь зуугаад түрүү компани, тэрэ тоодо «Дюпон де Немур», «ИБМ», «Монсанто», «Оксидента Эпетролиум», «Филип Моррис», «Ралстон Пурина», «Юнион Карбайд» гэһэн компанинууд выставкэдэ хабаадаха юм.

Тус выставкэ манай оронуудай хоорондохи худалдаа наймаанай харилсаа холбооe үргэдхэлгэдэ туһа нэмэри болохо гэжэ бидэ тоолонобди,» — гээд «Вибра СКРЮ компаниин хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн Смит онсолон тэмдэглээ һэн. «Бидэ, «Дюпон де Немур» компаниинхид, Москвагай выставкын нээгдэхые хүлеэжэ яданабди», — гээд тус компаниин директорнүүдэй Соведэй гэшүүн заагаа.

ЕХЭ ТҮҮХЭТЭ УДХА ШАНАРТАЙ СЪЕЗД

ХАНОЙ. Һаяхан Ханойдо болоһон баярай суглаан РСДРП-гэй хоёрдохи съездын болоһоор 80 жэлэй ойдо зорюулагдаһан байна. Тэрээн дээрэ Вьетнамай Коммунис партиин хүтэлбэрилэгшэд, Вьетнамай олониитын түлөөлэгшэд байлсаа.

КПВ-гэй ЦК-гай политбюрогой гэшүүн, КПВ-гэй ЦК-гай секретарь Во Ти Конг суглаан дээрэ үгэ хэлэхэдээ, 80 жэлэй урда тээ болоһон РСДРП-гэй 2-дохи съезд Россиин ба бүхы дэлхэйн хүдэлмэришэн ангиин болон ажалшадай революционно хүдэлөөнэй шухала ехэ хубилалтын шата болоһон байгаа гээд тэмдэглээ. Үнгэрһэн 80 жэлэй туршада манай газар дэлхэйн шэнжэ түхэлые хубилгаһан гүн гэнзэгы революционно хубилалтанууд энэ съездын агууехэ түүхэтэ удха шанартай байһанаа элигэршэ тэмдэг мүн болоно. Шэнэ саг үеын эрхэ байдалда К. Марксын революционно һургаалые оюун бодолтойгоор хүгжөөһэн В. И. Ленинэй үзэл суртал имагтал революционно, илагдашагүй бата һургаал мүн байба гээд эдэ хубилалтанууд гэршэлэн харуулна.

Нгуен Ай Куок гэгшын нэрэмжэтэ дээдэ партийна һургуулиин ректор Нгуен Дык Бинь суглаанда элидхэл хэхэдээ, РСДРП-гэй хоёрдохи съездын бүхэдэлхэйн — түүхэтэ удха шанар дээрэ тогтон, тодорхойгоор хөөрэбэ. Элидхэлшэ хадаа КПВ-гэй ажал ябуулгын, Вьетнам арадай революционно тэмсэлэй болон тэдэнэй туйлаһан алдарта ехэ илалтануудай КПСС-эй болон Совет арадай ажал ябуулгатай таһаршагүй холбоотой байһыень мүн лэ зааба.

ЯАРМАГАЙ БАЯР

Һүүлэй арбаад жэлэй туршада Улаан-Үдэ хотын «Труд» бүлгэмэй спортын байшангай дэргэдэ хубсаһа хунар, эдеэ хоол болон бусад зүйлнүүд үргэнөөр дэлгээгдэжэ, заншалта болоһон зунай яармаг нээгдэдэг. Мүнөө жэлэй «Зун-83» гэжэ нэрлэгдэһэн яармаг урдахи жэлнүүдэй нимэ худалдаа наймааһаа нэгэ бага илгаатай. Хэрбээ урдахи жэлнүүдтэ яармагые Худалдаа наймаанай министерствэ эмхидхэжэ, городой болон хүдөөгэй магазинуудые хабаадалсуулдаг һаань, байгша жэлдэ яармагые горпромторг ударидажа, гансал Улаан-Үдэ хотын ажахын тоосооной 11 магазин наймаа хэбэ.

Худалдаа наймаанай энэ ехэ үдэр илангаяа зунай үедэ хүн зоной хэрэглэдэг зүйлнүүд элбэгээр табигдахадаа, «Зун-83» гэһэн нэрэдээ хүсэд хүрэмөөр байгаа. Тодорхойлбол, энэ хадаа элдэб эсын материалнуудаар нэхэгдэһэн бүдүүд эрэшүүлэй, эхэнэрнүүдэй болон хүүгэдэй гадар хубсаһан (хүүртиг, костюм, плати, юбкэ г. м.), зунай ба хабар-намарай гуталнууд, эхэнэрнүүдэй гоёолтонууд... Хэн ямар хибэс худалдажа абахаб, дуранай байна. Сэнгээрээшье таарамжатай, 100 түхэригһөө 1800 түхэриг хүрэтэр. Оронойнай Бердск, Кайрокум, Брест хотонуудта, тиихэдэ Индидэ, Пакистанда, Япондо, Югославида бүтээгдэһэн томо, жэжэ хэмжээнэй. Үнгыншье талаар шэлэмээр хибэс элбэг байгаа. Пулаадууд, пулаадууд... Бүхы дэлхэйгээр суурхаһан Павловска Посадай, Оренбургын пулаадууд эхэнэрнүүдэй, мүн эрэшүүлэйшье анхаралые татана. Амһарта, аяганууд баһал олон янзын: сайн, кофиин болон столово сервизүүд, болон шэлээр бүтээгдэһэн оронойнай, хари гүрэнэй амһартанууд хүн зоной нюдэ баясуулна. Мүн лэ эндэ доошолуулагдаһан сэнгээр пальто, гутал болон трикотажна хубсаһа худалдана.

Яармагай түлэгтөө орохо бүри наран халуунаар шарана. Спортын байшангай талмай дүүрэн дуун зэдэлнэ. Дуунуудай хоорондо хаана, ямар магазинда юу худалданаб гэжэ мүнөө зунай моодо, шэнэ эдүүдэй шэнжэ, моодоор оёгдоһон хубсаһан тухай мэдээсэгшэ тоб байса хэлэнэ. Ундаа хүрэһэн зон байшангай баруун тээ утаа бааюулһан киоскнуудта ошоно. Эндэ, холо дүтэ зэргэлһэн киоскнууд эдеэ хоолой элдэб зүйлнүүдые дурадхана, халуун сай, һэрюун унда, шашлыгаар хүндэлнэ.

— Мүнөө жэлэй яармагта имагтал хотын худалдаа наймаанай эмхи зургаанууд хабаадана, — гэжэ Улаан-Үдэ хотын худалдаа наймаанай эмхиин директорэй орлогшо Людмила Михайловна Давыденко хөөрэнэ.— Мүнөөдэр 110 наймаалагша (гансал эд бараанай талаар) яармагта ерэгшэдые хангана. Бүхы дээрээ эндэ 500 мянган түхэригэй эд бараан асарагданхай. Ехэ худалдаа наймаанда хотымнай «Юбилейный» универмаг, «Дом торговли», эхэнэрнүүдэй болон эрэшүүлэй фирменнэ магазинууд эдүүдээ дэлгээнхэй. Эндэ хабаадаһан бүхы магазинуудай хоорондо «эрхим наймаалагша», «эрхимээр шэмэглэтдэһэн магазин» гэһэн конкурс үнгэргэгдэжэ байна. «Юбилейный» универмагые хаража үзыт. Тэдэнэртэ 15 метр зай үгтөө. Энэ зайда «Юбилейнынхид» элдэб һалбаряар 27 наймаалагшые табинхай. Харин шэмэглэлынь харахада, стенд бүхэниинь өөрын удхатай, ураар бүтээгдэнхэй. Мүн лэ нимэ яармаг Революциин талмай дээрэ болоно. «Детский мир» магазинай коллектив бүхы наймаагаа багашуул, хүүгэдтэ зорюуланхай. Тиимэһэн тула яармагта хүн зоной бэдэрһэнээ олоод, баяртай байбалнь, яармагнай зоринондоо хүрөө гэжэ тоолохобди, — гэжэ Л. М. Давиденко хэлээ һэн.

Манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ира Матханова Люда Рогожина хоёр халуун пирожкигаар хүндэлнэ.

М. СУТУРИНАЙ фото.

УРАН ЗОХЁОЛШО БА АЖАБАЙДАЛ

ДАЙНАЙ ТЕМЭДЭ ҮНЭН СЭХЭ

«Үнгэрэгшэ дайнда хэдэн үеын хүнүүд унаһан юм. Зүгөөр би амиды бусааб. Тиимэһээ тэрэ дайн тухай үнэн сэхээр хөөрэжэ үгэхэ уялгатайб гэжэ тоолодогби». Энэ нангин һанал бодолоо уран зохёолшо Григорий Бакланов зохёолнуудайнгаа нэгэнэй геройн нэрэһээ хэлэһэн байна.

Һургуули һая дүүргэһэн эдир Бакланов 1941 ондо һайн дураараа дайнда ошожо, тэрэнэй дүүрэтэр шахуу сэрэгэй алба хэһэн юм. Энэ хугасаа соо артиллерийскэ полкын солдадһаа эхилээд, дивизионой тагнуулай начальник болотороо ургаа. Хэды дахин шархатаһан байна. Дайнай һүүлээр Москвагай литературна институт дүүргээ.

Удаань хэдэн жэлэй үнгэрһэн хойно, 1957 ондо, Бакланов «Южнее главного удара» гэжэ түрүүшынгээ ном бэшээ һэн. Һүүлээрнь «Пядь земли», «Мертвые сраму не имут» гэһэн туужанууд, «Июль 41 года» гэһэн роман хэблэгдэн гараа. «Навеки — девятнадцатилетние» гэжэ туужынгаа түлөө уран зохёолшо 1979 ондо СССР-эй Гүрэнэй шанда хүртэһэн байна.

Амгалан байдалда зорюулжа, Баклановай бэшэһэн номуудай геройнууд («Друзья», «Карпухин», «Меньший среди братьев») баһал дайн дажарые гаталан гараһан, бүхы юумые ондоогоор сэгнэдэг хүнүүд.

Григорий Баклановай номууд гансал Советскэ Союз дотороо алдаршаа бэшэ, мүн хилын саанахи гуша гаран оронуудта хэблэгдэн гаранхай.

— Та юундэ энэ хатуу шэрүүн, һүрөөтэй шанга үе сагые дахин дахин дурдан һананабта?

— Дайн тухай бодомжолхо, бэшэхэ гээшэ хүнгэн хэрэг бэшэ. Тиигэнхаар инаг дуран тухай бэшээ һаа, һураггүй зохид байха һэн. Һаянай би мүнөө үеын байдал тухай туужа бэшэжэ эхилээб. Тэрэнние бэшэхын тула зүрхэ сэдьхэлээ ехээр хүдэлгэһэнэй хэрэггүй. Юртэмсэ дэлхэйн арадуудай ухаан бодолые мүнөөнэй байдал эзэлнэ гэжэ би ойлгоноб. Теэд хэзээдэшье мартагдаха ёһогүй үйлэ хэрэгүүд бии гэжэ баһал ойлгодогби. Он жэлнүүдэй үнгэрхэдэ, мүнөө манай һанал бодолые эзэлжэ, зүрхэ сэдьхэлыемнай хүдэлгэжэ байһан олохон юумэн холодожо мартагдаха байха. Оронойнай хуби заяанай шиидхэгдэжэ байһан баатарлиг болон уйдхар гашуудалта үйлэ хэрэгүүдшье холодохо, гэбэшье тэрэ арад зоной ухаан бодолдо, абари занда үлэхэ ёһотой. Үнгэрһэн сагай шэнжэ шанар, тэрэнэй хүмүүжүүлхы удхые мартуулхагүй гэһэн уялга литературын урда табигдана.

— Москва шадархи байлдаан шэнээр бэшэгдэхэ номойтнай темэ болохо гэжэ нэгэтэ хэлээ һэнта...

— Тиигэхэ. 1941 ондо Москва шадар болоһон байлдаан тухай бэшэхэ гэжэ һанаһаар үнинэйб. Тэрэ бишыхан газар дээрэ танкова 16 бригада дайлалдаа, хэдэн зуугаад залуу хүбүүд унаа, гэбэшье нииспэл хотоёо хамгаалжа шадаа. Тэндэ минии аха алуулһан юм.

Энэ үе саг тухай, эдэ хүнүүд тухай — рядовой сэрэгшэһээ маршал Жуков хүрэтэр бултан тухайнь бэшэхэ хүсэлтэйб.

— Дайнай үедэ бүрилдэн хүгжэһэн ухаан сэдьхэлэй баялигууд тухай дурдабат. Энээн тухай тодорхойгоор хөөрэжэ үгыт.

— Амиды бусаһан олонхи фронтовигууд ажабайдалайнгаа эгээн шухала хэрэг дүүргээбди гэһэн онсо мэдэрэлтэй ябадаг. Энэ мэдэрэлынь — ехэ жаргал гээшэ.

Дайн хадаа һүрөөтэ ехэ аюултай үйлэ хэрэг мүн. Үнгэрэгшэ дайнай шиидхэхы шатануудта совет хүнүүд эгээн һайн талаһаа бэеэ харуулжа шадаа. Журнал соо нэгэ эхэнэрэй бэшэг һонирхон уншаһанаа һанажархибаб. Дайнай боложо байгаа бүхы жэлнүүдтэ тэрэ донор ябаа, харин хүбүүниинь фронт дээрэ шуһаа ехээр гээжэ, наһа бараһан байна. Тэрэ хүн һэшхэл ехэтэй хадаа шархатаһан зон соohoo эгээн түрүүн намда туһалыт гэжэ гуйжа шадаагүй байһан байха гэжэ би зүрхэ сэдьхэлээрээ мэдэрээ һэм. Амияа алдахаяа байхадаашье, һэшхэлээ гээһэнэй хэрэггүй. Дайн дажар энэ талаар олон жэшээнүүдые элирүүлээ.

— Түүхэ хүнүүдые ямар нэгэ юумэндэ һургажа шадаха гү?

— Шадаха гэжэ найдаха дуран хүрэнэ. Теэд мүнөөнэй байдалые хараад үзэхэ болоо һаа, үнгэрэгшэ дайн хүн түрэлтэнэй заримашуулые ухаа оруулаагүй хэбэртэй.

Тиимэһээ түүхые һайн мэдэхэ шухала. Тиигэбэл урданайхиһаа бүри һүрөөтэй дайн дабтагдахагүй бэшэ аа гү гэжэ һанахаар.

— Мүнөөнэй литературын гол зорилго юун гэжэ һананабта?

— Ямаршье сагта үнэн сэхые бэшэхэ гэһэн нэгэл зорилго манай литературын урда табигдадаг. Искусство гээшэмнай хүн зоной эрилтээр бии болоһон юм. Тиигэжэ искусство, литература хадаа хүнүүдые һайн һайхан болгодог онсо шэнжэтэй.

Мүнөө литература политикада хабаадалсангүй байха аргагүй. Юуб гэхэдэ, хүн түрэлтэн амиды үлэхэ гү, али хосорон һалаха гү гэһэн нэгэл шухала асуудалые мүнөө үедэ политика шиидхэнэ. Искусство хадаа ажабайдалые үнэн зүбөөр харуулаа һаа, үе сагайнгаа эгээн шухала асуудалнуудые алгад гаража шадахагүй. Уран зохёолшын мэдэрэл тухай хэлэнэб.

Мүнөөшье хүн түрэлтэнние ямар аюул хүлеэнэб гэжэ бодомжолходоо, зүрхэмни үбдэдэг. Түүхын нимэ хатуу шэрүүн жэшээе мэдэжэ байхадаа, литература һанаа амар байжа шадахагүйл.

— Бэшэһэн номуудайнгаа ямарыень эгээл һайн гэжэ тоолонобта?

— Мэдэнэгүйб даа. «Июль 41 года» гэжэ романай хуби заяан орёошог байһан юм. Тиимэһээ бусадһаа дүтэ һанагдадаг гээшэ. Юрэдөөл, уран зохёолшо һая бэшэһэн номоо дүтөөр һанадаг. Юуб гэхэдэ, тэрээнтэй холбоониинь үшөө таһараадүй байна ха юм.

Эгээл эрхим номни үшөө бэшэгдээгүй байна гэжэ энэ асуудалда харюусадаг зохёолшодые мэдэхэб. Харин би энэ жэлдэ 60 хүрэхэб, тиимэһээ нигэжэ найдуулха эрхэгүй байнаб. Гэбэшье Москва шадархи байлдаан тухай роман эгээл эрхим номни болохо гэһэн һанал зүрхэнэйнгөө оёорто хадагалжа ябадаг гээшэб.

Ольга МАРТЫНЕНКО. (АПН).

ДЕМИДОВҮҮД ТУХАЙ

«1700 он Россида айхабтар хүндэ жэл болоо — залуу хаан Петр I шведүүдтэй тулалдаанда Нарва шадар һамна бута сохюулаа һэн», — гээд «Демидовы» гэжэ шэнэ фильм эхилнэ. Тиигэбэшье хэтын нойрто абташаһан боярнуудай Россие «Европын арадуудай бүлын» зэргэдэ гаргаха» гэһэн һэдэлгээ залуу хаан орхёогүй бэлэй. Петр I орон доторое эгээл түрүүн промышленна хубилалта хэхэ гэжэ зоригтойгоор шиидэнэ. Хаанай энэ ехэ, хүшэрышье хэрэгтэнь эгээл дүтынь хүнүүдэй нэгэн—Тулын оружейник Никита Демидов туһалхаар бэлэн байһанаа мэдүүлбэ. Тиин энеэлдэтэй жаахан түлөөһөөр «фузинуудые» үйлэдбэрилхэ болобо. Ураалда байһан бишыхан завод гэрээндэ үгтэбэ.

Никита Демидов (артист Евгений Евстигнеев) бэлиг шадабаряараа суутай дархан байхаһаа гадна, айхабтар бэрхэ эмхидхэгшэ. һанаһан бариһанаа табихагүй, хатуу шэрүүн абари зантай эсэгэ байгаа. Ехэ хүбүүн Акинфий гэдэгэйнгээ (артист Вадим Спиридонов) зол жаргалые, инаг дурые тэрэ шоротоо хара хүсөөрөө даража, инаг хоёрые хэтын хэтэдэ хахасуулан, баян хүпеэсэй басагые хүбүүндээ һамган болгожо абхуулаад, Ураалай хадануудта ябуулжархина.

Таряашанай гэр бүлэдэ түрэһэн, үгытэй ядуушье һаа, һайн һайхан сэдьхэлтэй, сэбэр гоё шарайтай Марья басаган (Татьяна Ташкова) Акинфиин сэдьхэлдэ юунһээшье үнэтэйл! Теэд...

Ураалда Россин металлургическа завод баригдажа байна. Акинфий Демидов эсэгынгээ захяае алдаагүй, ажалдаа шунажа оронхой. Уданшьегүй тэндэнь заводуудай түмэр хоолойнуудһаа утаа уняар гаража эхилнэ. Олоной улаан гараар, хүсэ хүлһөөр баригдаһан Демидовэй заводто хайлуулан абтаһан түмэр Англи, Германи. Испани гүрэнүүдтэ хэрэглэмжээ олоно. Демидовэй пушкануудай хүсөөр Росси Полтавадахи тулалдаанда илаа һэн.

Хизааргүй ехэ баялигай, гуша гаран заводой эзэн, Петр хаанай хайра магтаалда дүүрэнээр хүртэһэн Акинфий Демидов дворянин болгогдожо, бодото статска советнигэй нэрэ зэргэдэ хүртөөгдэбэ. Тэрэнэй умбажа байһан зөөридэ хэншье гар хүрэжэ шадахагүй байна. А. Демидовэй шоусаар хүүлэжэ байһан тоо томшогүй олон мүнгэн түхэригүүдээр гвардишье хангагдажа байгаа ха юм.

Мүнгэн... мүнгэн... Жэлһээ жэлдэ. Үдэрһөө үдэртэ үтэ хорхой шэнгеэр олошоржо байһан мүнгэн эсэсэй эсэстэ энэ ехэ, энэ хүсэтэй хүнэй — Акинфий Демидовэй сэдьхэлые хорхой шэнгеэр химэлжэ, хүн сэнэгыень алдуулжа, хатуу харьяд, шунахай амитан шэнги болгоно. Тэрэнэйнь хойшолон— инаг дуратай Марьянь, хэдын үхибүүдтэй болотороо дурлажа шадаагүй Евдокия һамганиинь — бултадаа үхэжэ хосорно.

Үнгэрхэдөө, Демидовтэнэй уг гарбалые үргэлжэлүүлхэ ёһотой, эсэгын урдаа харахa найдалынь болохо Прокопий хүбүүниинь Петроград ошоһон аад, һальхай һэбхи ябадалтай болошоно.

Айхабтар хүндэ хүшэр байдалда, дарлалта мүлжэлгэ доро хүдэлжэ байһан заводой хүдэлмэрилшэд тэсэжэ ядаад, буһалгаа хэнэ.

Зөөриин түлөө бүхы юумэеэ алдаһан Акинфиин толгойдо юунэй түлөө ажабайдални, эгээл эрхим жэлнүүдни хосорооб гэһэн сэлмэг бодол һүүлэй һүүлдэ түрэгшэ аа гү?..

Тиигэбэ ябашье Никита Демидов болон тэрэнэй ехэ хүбүүн Акинфий Демидов хоёр Россин промышленностиин түрүүшын эзэд болоһон, хара металлургиин хүгжэлтэдэ үндэһэ һуури табиһан алдартай бшуу.

«Тэдэнэрэй ажал ябуулгые гүрэнэй хэмжээгээр сэгнэжэ, түрүүшын Демидовүүдые Петрой тала баригшад гэжэ харуулхаар болоо. Тиихэ зуураа, Петрой дүтын хүнүүдэй дунда Никита. Акинфий Демидовүүдтэй зэргэ жагсахаар хүнүүд олдохо гү гэжэ бодожо үзэхөөр байна», — гэжэ Ураалай суута үльгэршэн П. Бажов дэмы бэшээгүй ёһотой.

Режиссер Ярополк Лапшин оронойнай түүхэтэй холбоотой зохёолнуудаар яһала томо хүдэлмэринүүдые найруулһан гээшэ. Жэшээлхэдэ. «Угрюм-река», «Приваловские миллионы», «Дым Отечества» гэхэ мэтэ. Тэрэнэй В. Акимов Э. Володарский хоёрой сценаряар найруулан табиһан **«Демидовүүд»** гэжэ фильмшье ганса түүхэтэ талаараа бэшэ, мүн найруулан табигдаһаараа, онсо һонин камера, эпизодуудаараа харагшадай анхарал татаха зэргэтэй. Петрой үеые харуулхын тула Петродворец соо буулгабари хэгдэһэн байна. Демидовэй үеын Ураалые. тэндэхи хүн зоной һуудал байдал, хото город. заводуудайнь түхэл маягые, Анна Иоанновна хатанай байра, Демидовэй суута башни гэхэ мэтые мүнөө үеын хүнүүдэй үнэншэмөөр харуулха гээшэ хүнгэн бэшэ хэрэг гэжэ мэдэхээр байна.

Гэхэ зуура, мүнгэнэй хойноһоо шуналга гээшэ хүнэй бүхы һайн талые дууһадаг. эсэсэй эсэстэ өөрыень хүн бэшэ болгодог гэһэн бодолые режиссер үшөө дахин гүнзэгырүүлэн тэмдэглэнэ.

Хоёр серитэй үнгэтэ энэ фильмдэ уран бэлиг түгэс актернууд Александр Лазарев (Петр I). Леонид Куравлев (Меншиков), Михаил Козаков (Бирон). Любовь Полехина (Евдокия). Людмила Чурсина (Екатерина I). Лидия Федосеева-Шукшина (Анна Иоанновна), Валерий Золотухин (Пантелей), Михаил Зимин (Вяземский), Юрий Саранцев (воевода), Всеволод Ларионов (Ушаков) гэгшэд хабаадана.

Фильм Свердловскын киностудида 1983 ондо буулгагдаа.

Август һара соо республикымнай кинотеатрнуудта «Демидовүүд» гэжэ фильм харуулагдажа эхилхэ.

В. ТОКТОХОЕВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: киноактриса Лидия Федосеева-Шукшина Анна Иоанновнагай рольдо.

ШЭНЭ КИНО

СПОРТ

Республикын «Динамо» бүлгэмэй зунай спартакиада Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойдо зорюулагдаһан байна. Тиимэһээ республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын хүдэлмэрилэгшэд өөрынгөө спартакиадада олоороо хабаадалсаха эрмэлзэл, оролдолготой байһаниинь эли һэн.

МИЛИЦИИНХИД МҮРЫСЭБЭ

Республикын МВД-гэй хүдэлмэрилэгшэдэй дунда энэ мүрысөөн 1970 онһоо үнгэргэгдэжэ байнхай. Түрүүшын жэлдэ мүрысөөндэ оройдоол зургаан команда хабаадаһан һаа, мүнөө 30 болотороо олошорһон байба. Мүрысөөндэ хамтадаа республикын 200-һаа дээшэ спортсмен-разряднигууд хабаадажа, өөр хоорондоо болон командаараа түрүү һуури эзэлжэ гарахын түлөө хоёр үдэрэй туршада үсэд шанга тулалдаа үнгэргэбэ.

Мүрысөөнэй түрүүшын үдэр эдэнэр сагаалса буудаһан, мотоциклаар урилдаһан байна. Эндэ — сагаалса буудалгаар «ПМ» упражнени гүйсэдхэлгөөр үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ Улаан-Үдэ хотын эмхинүүдэй тоодо ородог Д. Б. Охинов, А. Родионов, А. В. Черниговский гэгшэд түрүүшын гурбан һуури эзэлжэ гараа. Мүн «АК» упражнени гүйсэдхэгшэд соохоо Бэшүүрэй районой дотоодын хэрэгүүдэй таһагай хүдэлмэрилэгшэ В. Е. Нестеров, Улаан-Үдын Железнодорожно районой В. П. Бурков, А. Родионов гэгшэд хёрхо мэргэн байшоо. Эдэнэр бултадаа спортын хоёрдохи разрядай нормативһаа дээгүүр амжалта харуулба.

Мотоциклаар урилдагшад соохоо республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын хүдэлмэрилэгшэ Б. П. Дианов дүн хамта 1140 очкотой түрүү һуури эзэлжэ шадаа. Удаадахи хоёр һууриие эрхимлэгшэһээ арба гаран очкогоор хожомдоһон А. Кокин, И. Григорьев эзэлээ.

Хоёрдохи үдэрынь эдэнэр эстафетэ дамжуулгаар һонирхолтой мүрысөө үнгэргэбэ. Республикын ипподром дээрэ болоһон энэ урилдаанай онсо илгаань гэхэдэ, команда бүхэнэй түлөөлэгшэд зургаан шатаһаа бүридэһэн программа дүүргэжэ шадаха зэргэтэй.

Урилдаанай эхилһээр арбаад минутын үнгэрөөд байхада, Прибайкалиин районой дотоодын хэрэгүүдэй таһагай түлөөлэгшэ бусадһаа түрүүлэн ерээ. Тиигэжэ эдэнэр командаараа бүхы зайнуудаа 11.49,0 секунда соо гаталжа, түрүү һуури эзэлһэн байба. Бэшүүрэй, Улаан-Үдын районуудай команданууд эрхимлэһэн командаһаа нэгэ, хоёр минутаар хожомдожо, удаадахи һууринуудые эзэлхэ баатай болоо. Эдэ мүрысөөнүүдһээ гадна команда бүхэнэй гэшүүд буряад болон дүрэ буляалдалгын барилдаагаар, һур харбалгаар, мори урилдалгаар хэр зэргэ бэлэдхэлтэй байһанаа харуулаа.

Команданууд хоорондын дүн хүдөөгэй болон хотын спортсменүүдэй дунда гаргагдаа. Улаан-Үдэ хотын команданууд соохоо Железнодорожно районой дотоодын хэрэгүүдэй таһагай команда дүрбэдэхиеэ эрхимлэхэдээ, Буряадай АССР-эй Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын дамжуулгын кубок бусаалтагүйгөөр хадагалжа байхаар абаба. Хүдөөгэй команданууд соохоо Прибайкалиин, Улаан-Үдын, Зэдын районуудай дотоодын хэрэгүүдэй таһагай команданууд эрхимлэжэ, түрүүшын гурбан һуури эзэлһэн байна.

Н. ФИЛАТОВА.
«Динамо» бүлгэмэй таһагай начальник.

ХОЁРДОХИ МҮНГЭН [illegible]

Манай орон дотор дүрэ буляалдалгын барилдаан хадаа арадуудай ёһотой барилдаан гэжэ тодоронхой. Юуб гэхэдэ, Грузи ба Яхадта. Таджикистан ба Тувада. Азербайджан ба Буряад орондо үнгэргэгдэһэн һайндэрнүүд бүхэшүүлэй барилдаагүйгөөр болодоггүй гээшэ. Мүнөө Эхэ оронойнай ниислэл — Москва хотодо боложо байгаа СССР-эй арадуудай зунай VIII спартакиадын программада оруулагдаһан дүрэ буляалдалгын барилдаанда хабаадаһан бүхэшүүл өөрынгөө арадай барилдаанай дүрэ зааханшье һаань хэрэглэнэ. Тиимэһээ арадуудай национальна барилдаан хадаа спортын Олимпиин наадануудай нэгэ хубинь боложо оронхой гээшэ.

Спартакиадын дүрэ буляалдалгын түгэсхэлэй мүрысөөндэ хабаадаһан барилдаашад гурбан үдэрэй туршада чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө шанга тулалдаа үнгэргэһэн байна. Жэшээнь, 68 килограммай шэгнүүртэ барилдаһан бүхэшүүлэй дунда һонирхолтой, шангашье тулалдаан болоо. Эндэ Олимпиин нааданай чемпион М. Г. Абушев Узбекистанай Термез хотоһоо ерэһэн залуу бүхэ Арсен Фадзаевай шанга добтолгые зогсоожо үрдингүй, гурбан удаа һануулга абахадаа шүүгдэһэндэ тоологдохо баатай болоо.

Спартакиадын чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэһэн бүхэшүүл ороной чемпион болоходоо нэгэ үдэрэй туршада хоёрдохёо хүндэлэлэй табсанда уригдаһан байна. Ороной түрүү һуури эзэлхын түлөө болоһон түгэсхэлэй барилдаан дээрэ нютагаймнай хүбүүн, залуушуулай дундаһаа дэлхэйн, ехэшүүл соохоо Европын чемпион болоһон, СССР-эй суглуулагдамал командын гэшүүн, уласхоорондын классай, СССР-эй спортын мастер Борис Будаев Термез хотын бүхэ Арсен Фадзаевта мүн лэ диилдэжэ, оронойнгоо мүнгэн медальда хоёрдохёо хүртэбэ гээшэ.

[illegible]

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Һургуулинуудые һуралсалай шэнэ жэлдэ бэлдэхэ» — түрүү бэшэг. «Тэжээл бэлэдхэлгэ — мүнөөдэрэй шухала зорилго» — республикын ажахынуудһаа абтаһан тобшо мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. «Минута бүхэнние үрэ ехэтэйгээр ашаглаха» — П. Цырендоржиевай корреспонденци. «Хура бороодо һаатангүй» — И. Лобановай статья. «ТАСС-ай шэнэ һонин». «Хельсинкидэ эхилэгдэһэн хэрэгые үргэлжэлүүлхэ» — ТАСС-ай материал.

Хоёрдохи ба гурбадахи хуудаһанда. «Байгалһаа Амар хүрэтэр булад зам табихабди» гэһэн БАМ-ай барилгада ба барилгашадта зорюулагдаһан тематическа хуудаһануудай материалнууд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Шэнэ һонин, үйлэ хэрэгүүд, тоо, баримтанууд» — нютаг нютагай һониной дээжэ. «Хилын саанаһаа» — ТАСС-ай болон АПН-эй корреспондентнүүдэй эльгээһэн тобшо мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. «Правда Бурятиин» соносхолнуудай таһаган үгэһэн материалнууд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — Спортивна мэдээсэл. 10.10 — «Аяншалагшадай клуб». 11.10 — «Соль земли» — уран һайханай фильм (6-дахи сери). 12.20 — «Дүлэтэ жэлнүүдэй дуунууд». 12.45 — Шэнэ һонин. (12.50 хүрэтэр). 15.50 — Шэнэ һонин. 15.35 — Баримтата фильмүүд. 16.30 — «Мүнөөдэр— түби дэлхэй дээрэ». 17.20— «Паруса» — уран һайханай фильм (2-дохи сери).

Улаан-Үдэ. 18.25 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа.

Москва. 19.00 — «Һургуулиин һүүлээр түрэл ажахыдаа». 19.30 — Баримтата фильм. 19.45 — «Мүнөөдэр— түби дэлхэй дээрэ».

Улаан-Үдэ. 20.00 — «Факел».

Москва. 20.50 — «Соль земли» — уран һайханай фильм (7-дохи сери). 22.00 — «Время». 22.35 — «Дэлхэйн һониной дээжэһээ». 23.50 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 00.05 — Спортивнэ программа.

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.20 — «Смерть проводника» — уран һайханай фильм. 11.00 — «Залуушуулай уран бэлиг». 11.30 — Немец хэлэн. 12.00 — Партбилет тухай үгэ. 12.45 — «Три с половиной дня из жизни Ивана Семенова, второклассника и второгодника» — үхибүүдтэ фильм. 14.05 — «Манай саад». 14.35 — «Мэдэхэ, шадаха бай». 15.20—Поэдүүд Маяковский тухай. 16.35 — Шэнэ һонин.

Улаан-Үдэ. 16.45 — «Оленья охота» — үхибүүдтэ уран һайханай фильм. 18.05 —«Таанадта, агитаторнууд болон политинформаторнууд».

Москва. 18.25 — СССР-эй арадуудай зунай VIII Спартакиада. Спортивна гимнастика.

Улаан-Үдэ. 19.00 — «Горн». 19.50 — «Зүүн Сибирь» — киножурнал.

Москва. 20.00 — «Эрдэм ухаан ба [illegible]» Грузиин ССР [illegible] тист И. По[illegible] ха.

Улаан-Үдэ [illegible] холнууд.

Москва. [illegible]

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ. ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23. редактор — 2-50-96. приемная — 2-54 — 54 зам. редактора — 2 68-08 зам редактора — 2-62-62. отв. секретарь — 2-50-52 секретариат — 2-66-76. отделы: партийной жизни — пропаганды 2-56 23 промышленности и строительства — 2-61-35. сельского хозяйства — 2-64 36. 2-63-86 советского строительства и быта — 2-69-58 культуры и школ — 2-60-21 2-57-63 информации — 2-60-91, переводов — 2-54-93. писем и селькоров — 2 67 81. корректорская — 2-33-61 выпускающие — 2-35-95. отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Го[illegible]ственного комитета Бурятской АС[illegible] делам издательств полиграфии [illegible]ной торговли г. Улан-Удэ, ул. Лен[illegible] Н-02465. Заказ № 177. Индекс [illegible]